

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

**Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет**

Кафедра **економічного аналізу і фінансів**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

здобувача **Шаповала Тараса Олеговича**

(ПІБ)

академічної групи **072-21 - 1 (денна форма навчання)**

(шифр)

спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми **«Фінанси, банківська справа та страхування»**

на тему **«Зміцнення фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс»»**

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	проф. Соляник Л.Г.			
Рецензент	Алексєєнко О.Д.			
Нормоконтролер	Федорова О.Г.			

Дніпро
2025

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувачка кафедри
економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

О.В. УСАТЕНКО

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня бакалавр**

здобувачу Шаповалу Тарасу Олеговичу академічної групи **072-21-1**
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

(код і назва спеціальності)

на тему: **«Зміцнення фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс»»**

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від **01.05.2025р. №330-с**

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	05.05.2025-06.05.2025
Розділ 1	Теоретичні засади забезпечення фінансової стійкості підприємства	07.05.2025-13.05.2025
Розділ 2	Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс»	14.05.2025-20.05.2025
Розділ 3	Обґрунтування заходів щодо зміцнення фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс»	21.05.2025-27.05.2025
ВИСНОВКИ	За результатами дослідження зроблено висновки та пропозиції.	28.05.2025-29.05.2025
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	30.05.2025-01.06.2025

Завдання видано _____

(підпис керівника)

Л.Г. Соляник

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання **21.04.2025 р.**

Дата подання до екзаменаційної комісії **02.06.2025 р.**

Завдання прийнято до виконання _____

Т.О. Шаповал

РЕФЕРАТ

Шаповал Т.О. – Зміцнення фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс»
– Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – НТУ «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2025.

Мета кваліфікаційної роботи - розробка методичних й практичних рекомендацій щодо підтримки нормальної фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс».

У вступі викладено сучасний стан проблеми, доведено актуальність теми, окреслено задачі кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження.

У першому розділі розглянуто науково-методичні засади визначення дефініції фінансової стійкості підприємства, її оцінювання та механізмів забезпечення в умовах нестабільності.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано стан та тенденції фінансування ТОВ «Скляний альянс», оцінено основні параметри його фінансової стійкості та платоспроможності.

У третьому розділі обґрунтовано вибір напрямів диверсифікації виробництва на підприємстві та оцінено ефективність здійснення інвестиційного проекту щодо освоєння виробництва плоского флоат-скла. Розроблено економетричну лінійну модель залежності структури капіталу підприємства від специфічних економічних умов його функціонування.

Результати дослідження можуть бути використані ТОВ «Скляний альянс» з метою досягнення нормальної фінансової стійкості в майбутніх періодах.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ЛІКВІДНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ,
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЄКТ,
ДИВЕРСИФІКАЦІЯ, ФЛОАТ-СКЛО.

ABSTRACT

Shapoval T.O. - Strengthening the financial stability of Glass Alliance LLC.

– Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 072 Finance, Banking and Insurance. – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2025.

The purpose of the qualification work is to develop methodological and practical recommendations for maintaining the normal financial stability of Glass Alliance LLC.

The introduction outlines the current state of the problem, proves the relevance of the topic, defines the tasks of the qualification paper, and identifies the object and subject of the research.

The first chapter discusses the scientific and methodological principles of defining the financial stability of an enterprise, its assessment and mechanisms for ensuring it in conditions of instability.

The second chapter of the qualification paper analyzes the state and trends of financing of Glass Alliance LLC, assesses the main parameters of its financial stability and solvency.

The third section substantiates the choice of directions for diversifying production at the enterprise and evaluates the effectiveness of the investment project to develop the production of flat float glass. An econometric linear model of the dependence of the enterprise's capital structure on the specific economic conditions of its functioning is developed.

The results of the research can be used by Glass Alliance LLC to achieve normal financial stability in future periods.

FINANCIAL SUSTAINABILITY, LIQUIDITY, PROFITABILITY,
FINANCIAL MANAGEMENT, INVESTMENT PROJECT, DIVERSIFICATION,
FLOAT GLASS.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Науково-методичні підходи до визначення дефініції фінансової стійкості підприємства.....	9
1.2. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності.....	16
1.3. Проблеми забезпечення фінансової стійкості промислових підприємств в Україні та шляхи її зміцнення.....	31
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СКЛЯНИЙ АЛЬЯНС».....	41
2.1. Загальна характеристика й стратегічні цілі фінансово- господарської діяльності підприємства.....	41
2.2. Аналіз динаміки джерел формування капіталу ТОВ «Скляний альянс».....	44
2.3. Оцінка фінансової рівноваги та показників капіталізації ТОВ “Скляний альянс»”.....	48
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3 ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СКЛЯНИЙ АЛЬЯНС».....	76
3.1. Диверсифікація виробництва як ключовий чинник стабілізації фінансової стійкості підприємства.....	76
3.2. Моделювання стратегії фінансування підприємства.....	92
Висновки до розділу 3.....	100
ВИСНОВКИ.....	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	105

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення стабільного функціонування економіки держави залежить від ефективності управління підприємствами, особливо в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Сучасні виклики, що постають перед суб'єктами господарювання, вимагають проведення системних дій та науково обґрунтованого підходу до управління фінансовою стійкістю. Саме ця обставина підкреслює важливість дослідження методів і механізмів ефективного управління фінансовою діяльністю підприємства в умовах нестабільності під час економічної кризи.

Особливої актуальності набувають дослідження механізмів та інструментів досягнення фінансової стабільності підприємств в умовах невизначеності та кризового стану національної економіки, що потребує від фінансового менеджменту прийняття нестандартних управлінських рішень, націлених на ліквідацію негативного впливу зовнішніх факторів на фінансові результати його діяльності та грошові потоки, пошук оптимальних варіантів формування капіталу, враховуючи сучасні можливості диверсифікації фінансових інструментів на ринку капіталу.

Багато численні праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Ю.С. Цалко, О.С. Філімоненка, І.О. Бланк, К. Друрі, К. Хеддервіка, Р. Холта, було присвячено дослідженням щодо визначення сутності фінансової сталості та розробці й вдосконаленню механізмів щодо її досягнення на підприємстві.

Але наразі виникає необхідність надання фінансовим менеджерам вітчизняних підприємств практичних методичних рекомендацій щодо комплексного оцінювання фінансової стійкості та застосування дієвих інструментів регулювання фінансової діяльності підприємств по її забезпеченню в умовах економічної нестабільності.

Тому тема дослідження даної роботи є надзвичайно актуальною.

Мета і завдання дослідження. Основною метою кваліфікаційної роботи є розробка методичних й практичних рекомендацій щодо підтримки нормальної фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс».

Для досягнення поставленої мети в роботі виконано такі завдання:

досліджено теоретичні аспекти сутності та дефініції фінансової стійкості підприємства;

узагальнено теоретико-методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства;

оцінено ефективність фінансової діяльності та поточних управлінських рішень по досягненню фінансової сталості ТОВ «Скляний альянс»;

запропоновано структурно-логічну схему обґрунтування вибору напрямів диверсифікації підприємства;

обґрунтовано впровадження інвестиційного проєкту з організації виробництва плоского флоат-скла дзеркальної та автомобільної якості;

розроблено економетричну лінійну модель оцінки впливу ключових факторів на структуру капіталу ТОВ «Скляний альянс».

Предметом дослідження є методи, інструменти та практичні підходи до забезпечення фінансової стабільності ТОВ «Скляний альянс».

Об'єктом дослідження є процеси прийняття управлінських рішень по зміцненню фінансової сталості вітчизняних підприємств в умовах економічної нестабільності.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на системному застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів та прийомів. Ключовим є діалектичний підхід, що дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки в економічних явищах і процесах. Системний підхід використовується для глибокого вивчення сутності фінансової сталості підприємства.

Аналіз ступеня фінансової стабільності підприємства та дослідження процесів фінансового управління здійснювалися за допомогою методів аналізу та синтезу, індукції та дедукції, екстраполяції, узагальнення, а також

статистичних, табличних і графічних методів та економіко-математичного інструментарію.

Методологічною основою даного дослідження слугує різноманітний арсенал загальнонаукових і спеціалізованих методів та прийомів. Діалектичний принцип, спрямований на розкриття взаємозв'язку між причинами та наслідками економічних подій і процесів, є одним з фундаментальних. Для всебічного розуміння природи фінансової стійкості підприємства застосовується системний підхід, що розглядає її як цілісну сукупність елементів.

Для проведення дослідження застосовано численний спектр інформаційних джерел, серед яких провідне місце займають наукові публікації вітчизняних і закордонних спеціалістів. Крім того, аналізувалися офіційні статистичні дані, фінансова звітність товариства з обмеженою відповідальністю «Скляний альянс» та чинні законодавчі та нормативні документи України.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження носять прикладний характер. Рекомендовані управлінські рішення щодо прогнозування фінансової сталості підприємств та реструктуризації його активів сприятимуть покращенню фінансового управління.

Особистий внесок автора. Результати, представлені в дослідженні, отримані автором самостійно. Робота є результатом власних наукових пошуків.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи були представлені на Міжнародній конференції здобувачів вищої освіти та молодих науковців «Ринок фінансових інновацій та безробіття ЄС: тенденції, виклики та перспективи» (Дніпро, 23 - 24 квітня 2025 року).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу трьох розділів і висновків, викладена на 107 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 17 рисунків. Список використаних джерел з 35 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Науково-методичні підходи до визначення дефініції фінансової стійкості підприємства

Трансформація соціально-економічної системи негативно вплинула на виробничі потужності, кадровий потенціал та діяльність підприємств в Україні. Найбільші наслідки цього процесу проявляються у сфері накопичення та інвестування капіталу, що відображається в незадовільному інвестиційному кліматі. Як наслідок, багато промислових підприємств, що створюють значну частку доданої вартості, тривалий час працюють в умовах, які не забезпечують навіть простого відтворення основних і оборотних фондів.

Досвід успішних підприємств у ринкових умовах свідчить, що їхній стійкий розвиток залежить від таких факторів, як гнучкість і швидкість реагування на зміни ринкової кон'юнктури, конкурентоспроможність продукції, інвестиційна активність, ліквідність, фінансова стабільність та впровадження інновацій. Ринкова економіка вимагає оновлення методів управління підприємством, що передбачає нові підходи до визначення його місця в системі суспільного виробництва. Успіх структурних та організаційних перетворень значною мірою залежить від ефективного управління фінансовою сферою, адже саме її стан та грамотне використання фінансових інструментів визначають перспективи розвитку підприємства. Сучасна економічна реальність потребує оновлення підходів до управління підприємствами, зокрема — переосмислення їхньої ролі в системі національного господарства. Успішність організаційних та структурних змін великою мірою залежить від якісного управління фінансами, адже саме ефективне використання фінансових ресурсів визначає довгострокові перспективи компанії.

Попри широку увагу до поняття «фінансова стійкість», єдиного його трактування в економічній літературі не існує — визначення різняться й часто взаємодоповнюють одне одного. Це зумовлено як розвитком економічної теорії, так і динамікою фінансово-господарських відносин.

Наприклад, Ю.С. Цал-Цалко вважає, що фінансово стійке підприємство — це таке, що здатне самостійно покривати власні потреби, уникати надмірної заборгованості та своєчасно виконувати зобов'язання [1]. На думку О.С. Філімоненкова, фінансова стійкість полягає в достатності активів підприємства для погашення зобов'язань, тобто у забезпеченні платоспроможності [2].

М.Я. Коробов акцентує на тому, що фінансова стійкість — це відповідність параметрів діяльності підприємства оптимальному фінансовому стану [3]. О.Р. Кривицька підкреслює її як здатність генерувати прибуток, необхідний для розвитку та економічної незалежності підприємства [4]. Ізмайлова К.В. пропонує оцінювати фінансову незалежність через такі критерії, як рівень покриття запасів стабільними джерелами, здатність покривати термінові зобов'язання та частку стабільних ресурсів у загальному обсязі фінансування [5].

І.О. Бланк ототожнює фінансову стійкість із фінансовою рівновагою, вказуючи на важливість власних ресурсів у структурі капіталу [6]. Аналогічної думки дотримуються й інші науковці, зокрема В.А. Забродський, Н.А. Кизим, В.А. Зінченко та Ю.С. Копчак, які розглядають поняття через призму рівноваги в кругообігу капіталу [7].

В. Пантелєєв і С. Халява прирівнюють фінансову стійкість до перевищення доходів над витратами, трактуючи її як прояв прибутковості [8]. І.І. Приймак підкреслює здатність підприємства функціонувати в довгостроковій перспективі з достатнім прибутком для відтворення, дивідендів і розвитку, за умови збалансованого фінансування та грошових потоків [9].

О.В. Іваницька розглядає стабільність як здатність автономної системи до саморегуляції й розвитку в змінному середовищі [10]. Вона вбачає фінансову стійкість у здатності підприємства підтримувати безперервність виробництва

завдяки ефективному управлінню фінансовими ресурсами, збереженню платоспроможності та гнучкості капіталу.

Іноземні науковці також розглядають різні аспекти фінансової стійкості. К. Друрі [15], К. Хеддервік [12], Холт Р.Н. [13], Дж.Ф. Маршалл, В. Бансал, Д. [14], Ньюман і Л. Дейвіс акцентують увагу на ролі фінансової незалежності, структурі капіталу, питомій вазі позикових ресурсів та інноваціях у забезпеченні фінансової стійкості підприємств у довгостроковій перспективі.

Ключові фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, є різноманітними та взаємопов'язаними. Їх можна умовно поділити на внутрішні (контрольовані підприємством) та зовнішні (неконтрольовані підприємством). Детально охарактеризуємо основні з них:

I. Внутрішні фактори (контрольовані підприємством):

Структура капіталу.

Власні кошти: Частка власного капіталу в загальній структурі фінансування. Висока частка власного капіталу свідчить про більшу фінансову незалежність, платоспроможність та здатність покривати збитки. Низька частка може призвести до залежності від зовнішніх джерел фінансування, збільшення фінансових ризиків та витрат на обслуговування боргу.

Залучені кошти (боргове фінансування): Обсяг та структура залучених коштів (кредити, позики, облігації). Раціональне використання боргового фінансування може підвищити рентабельність власного капіталу (ефект фінансового левериджу), але надмірна заборгованість збільшує фінансові ризики, залежність від кредиторів та витрати на сплату відсотків. Важливим є співвідношення власного та залученого капіталу (коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт левериджу).

Ефективність управління активами.

Ліквідність активів: Здатність активів швидко перетворюватися на грошові кошти без значних втрат вартості. Висока ліквідність забезпечує своєчасне виконання поточних зобов'язань. Низька ліквідність може призвести до проблем з платоспроможністю. Важливо підтримувати оптимальний рівень ліквідних

активів (грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість).

Обораність активів. Швидкість, з якою активи проходять повний цикл від придбання до перетворення на грошові кошти. Висока оборотність свідчить про ефективне використання активів та генерування доходу. Низька оборотність може вказувати на неефективне управління запасами, дебіторською заборгованістю або основними засобами.

Структура активів. Співвідношення між оборотними та необоротними активами. Переважання необоротних активів може свідчити про капіталомісткість бізнесу, а оборотних – про його гнучкість. Важливо підтримувати оптимальну структуру відповідно до специфіки діяльності підприємства.

Ефективність управління витратами та доходами.

Рентабельність: Показники прибутковості (рентабельність продажів, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу). Висока рентабельність свідчить про ефективне використання ресурсів та здатність генерувати прибуток, що є основою для фінансової стійкості. Низька рентабельність може призвести до зменшення власного капіталу та погіршення платоспроможності.

Контроль витрат. Ефективне управління собівартістю продукції, адміністративними, збутовими та іншими витратами. Зниження витрат без шкоди для якості продукції та операційної діяльності сприяє зростанню прибутку та підвищенню фінансової стійкості.

Диверсифікація доходів. Наявність кількох джерел доходу (різні види продукції/послуг, різні ринки збуту). Диверсифікація зменшує залежність від одного джерела доходу та знижує ризик значних фінансових втрат у разі несприятливих змін на одному з ринків.

Управління грошовими потоками.

Збалансованість грошових потоків: Співвідношення між надходженнями та виплатами грошових коштів. Позитивний чистий грошовий потік від

операційної, інвестиційної та фінансової діяльності забезпечує платоспроможність та фінансову гнучкість підприємства. Негативні грошові потоки можуть призвести до дефіциту ліквідності та необхідності залучення додаткового фінансування.

Прогнозування грошових потоків. Здатність підприємства точно прогнозувати майбутні надходження та виплати грошових коштів дозволяє своєчасно приймати рішення щодо управління ліквідністю та фінансування.

Якість управління.

Стратегічне управління: Наявність чіткої стратегії розвитку, адекватне реагування на зміни ринкового середовища та ефективне управління ризиками є ключовими для довгострокової фінансової стійкості.

Фінансове управління: Ефективна система обліку, контролю та аналізу фінансової діяльності, своєчасне прийняття обґрунтованих фінансових рішень.

Корпоративне управління: Прозорість управління, захист прав акціонерів та інших зацікавлених сторін сприяють підвищенню довіри інвесторів та кредиторів.

II. Зовнішні фактори (неконтрольовані підприємством):

Макроекономічні фактори.

Економічне зростання/спад. Загальний стан економіки країни впливає на попит на продукцію/послуги підприємства, рівень інфляції, процентні ставки, валютні курси. Економічний спад може призвести до зниження доходів та погіршення фінансового стану підприємства.

Інфляція. Високий рівень інфляції може призвести до зростання витрат на ресурси, зниження купівельної спроможності населення та знецінення грошових коштів.

Процентні ставки. Зміни процентних ставок впливають на вартість залучених коштів та інвестиційну привабливість. Підвищення процентних ставок збільшує витрати на обслуговування боргу.

Валютні курси. Коливання валютних курсів можуть впливати на вартість імпортованих/експортованих товарів, валютних активів та зобов'язань.

Галузеві фактори

Рівень конкуренції. Висока конкуренція може призвести до зниження цін, зменшення частки ринку та зниження прибутковості підприємства.

Життєвий цикл галузі. На різних стадіях життєвого циклу (зародження, зростання, зрілість, спад) підприємство стикається з різними можливостями та загрозами, що впливає на його фінансову стійкість.

Технологічні зміни. Швидкі технологічні зміни можуть призвести до застаріння продукції/послуг та необхідності значних інвестицій у нові технології.

Державне регулювання. Податкова політика, антимонопольне законодавство, екологічні норми та інші регуляторні акти можуть мати значний вплив на фінансовий стан підприємства.

Ринкові фактори. Попит та пропозиція: Зміни в попиті на продукцію/послуги підприємства та рівень пропозиції конкурентів безпосередньо впливають на обсяги продажів та ціни.

Поведінка споживачів. Зміни в смаках, уподобаннях та купівельній спроможності споживачів можуть впливати на доходи підприємства.

Доступність фінансових ресурсів. Умови кредитування, вартість залучення капіталу на фінансових ринках впливають на можливість підприємства фінансувати свою діяльність та розвиток.

Політичні та соціальні фактори.

Політична стабільність. Нестабільна політична ситуація може призвести до економічної невизначеності та негативно вплинути на інвестиційний клімат та діяльність підприємств.

Соціальні тенденції. Зміни в демографічній структурі, рівні освіти, соціальних цінностях можуть впливати на попит на певні товари та послуги.

Врахування та аналіз цих ключових факторів є необхідним для забезпечення та підтримки належного рівня фінансової стійкості підприємства. Ефективне управління внутрішніми факторами та адаптація до змін зовнішнього

середовища є запорукою довгострокового успіху та фінансової безпеки підприємства..

В економічній літературі поширені різні системи показників оцінки фінансової стійкості: від питомої ваги позикових коштів у структурі капіталу до коефіцієнтів покриття та автономії. У світовій практиці важливими є також маржа прибутковості та обґрунтований прогноз фінансових результатів.

Фінансова стійкість підприємства є основою його конкурентоспроможності. Саме вона забезпечує стабільність функціонування у нестабільному економічному середовищі, дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, зменшує ризики банкрутства і підвищує інвестиційну привабливість.

Менеджмент підприємства повинен приділяти особливу увагу аналізу фінансової стійкості, оскільки це дозволяє:

- визначати доцільність залучення позикового капіталу;
- оптимізувати структуру активів і пасивів;
- підтримувати платоспроможність у довгостроковій перспективі.

Узагальнюючи, акцентуємо увагу на твердженні, що фінансова стійкість є фундаментом загальної економічної стабільності підприємства, яка формується під впливом операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Вона характеризує здатність підприємства функціонувати в умовах ризику та нестабільності, одночасно зміцнюючи конкурентні позиції та забезпечуючи добробут власників. Стійкість означає рух за стратегічним курсом, незважаючи на вплив зовнішніх і внутрішніх викликів, а фінансова незалежність і безпека є критеріями оцінки стійкості, зокрема щодо структури активів і джерел фінансування. Найвищим рівнем фінансової стійкості є здатність підприємства зберігати ефективність у нестабільному середовищі та забезпечувати сталий розвиток.

У довгостроковій перспективі, фінансова стійкість підприємства ґрунтується на ефективному використанні власного й залученого капіталу, платоспроможності та здатності адаптуватися до змін.

Відтак, підтримання фінансової стійкості — стратегічне завдання підприємства, що забезпечує його життєздатність і розвиток в умовах ринкової економіки.

1.2. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності

Стійкий розвиток підприємства та його здатність функціонувати в умовах конкуренції значною мірою залежать від стабільності його діяльності. Важливим чинником економічного зростання виступає фінансова стійкість, яка відіграє ключову роль у забезпеченні життєздатності бізнесу. Враховуючи посилення проблем фінансового управління та фінансового забезпечення поточної й інвестиційної діяльності на підприємствах України, особливої уваги потребує постійний аналіз і контроль рівня фінансової стабільності. Це вимагає створення системи безперервного моніторингу, яка здатна адекватно реагувати на зміни ринкової ситуації.

Головне завдання такої системи полягає в оперативному виявленні змін у фінансовій стабільності, вивченні причин негативної динаміки та формуванні прогнозованих рішень для поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства. Ефективність таких заходів значною мірою залежить від глибини аналізу проблем та визначених цілей дослідження.

У процесі оцінки фінансової стійкості необхідно обрати релевантні показники, що дозволяють здійснити повноцінний і точний аналіз ситуації. Доцільно формувати обмежене коло ключових індикаторів, що відображають загальний стан і потенціал підприємства, адже це підвищує ефективність аналізу, зменшує витрати часу та сприяє уникненню суперечностей у висновках. Також важливо забезпечити однозначність тлумачення як окремих показників, так і їхніх сукупних значень.

Фінансова сталість є основою стабільності компанії, оскільки виникає в результаті взаємодії всіх складових фінансової системи під час ведення

операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Цей показник відображає зміни у фінансових взаєминах підприємства, зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, і демонструє ефективність використання фінансових ресурсів. Попри відмінності між економіками різних країн, основні підходи до трактування поняття «фінансова стійкість підприємства» залишаються подібними.

У разі виникнення кризових ситуацій процес відновлення фінансової стійкості проходить кілька послідовних етапів: подолання платіжної неспроможності, відновлення фінансового балансу та трансформація фінансової стратегії задля стимулювання економічного росту. Кожному з етапів відповідає певний тип механізму – оперативний, тактичний або стратегічний – що використовується у практиці фінансового управління (рис.1.1).

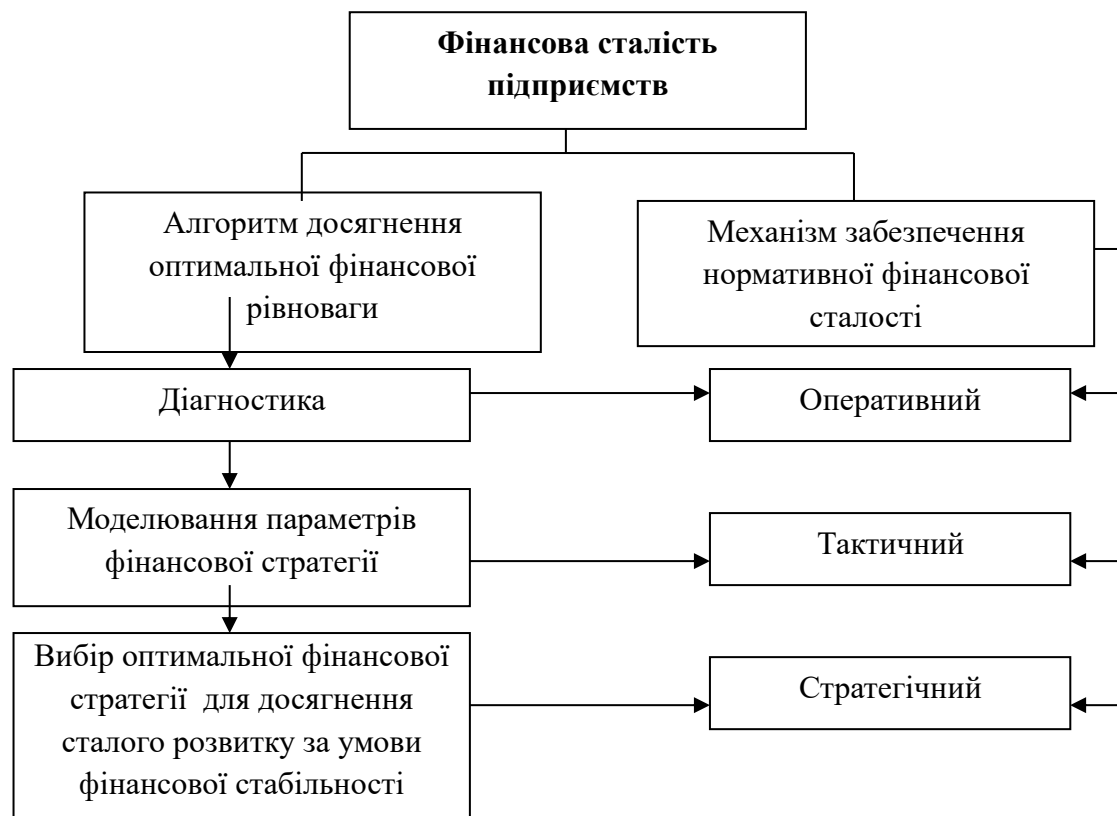

Рис. 1.1 – Механізм стабілізації фінансової стійкості підприємства

Оперативний механізм, який ґрунтується на принципі «усунення надлишкового», виконує роль захисної реакції підприємства на фінансові ризики та не включає активних управлінських рішень.

Тактичний механізм має на меті стабілізацію становища завдяки поєднанню оборонних і наступальних дій, що допомагають подолати негативні фінансові тренди.

Стратегічний механізм реалізує активну політику розвитку, спрямовану на досягнення довгострокової фінансової рівноваги та економічного зростання.

У межах оперативного механізму впроваджуються дії, які, з одного боку, зменшують обсяг короткострокових внутрішніх та зовнішніх зобов'язань, а з іншого – сприяють зростанню ліквідних активів, що забезпечують своєчасне погашення боргів. Принцип мінімізації надлишкового полягає у скороченні необов'язкових витрат і швидкому перетворенні активів у грошову форму.

Напрямки дій у межах оперативного механізму визначаються на основі аналізу фактичного рівня платоспроможності, індикатором якої є коефіцієнт чистої поточної платоспроможності. На відміну від класичного показника, цей коефіцієнт враховує коригування складу обігових активів та короткострокових зобов'язань.

Зокрема, з обігових активів вилучаються:

- безнадійна дебіторська заборгованість;
- неліквідні запаси;
- витрати майбутніх періодів.

А з короткострокових зобов'язань – ті, що можна відтермінувати до завершення стабілізації:

- виплати дивідендів та відсотків;
- внутрішньогосподарські розрахунки;
- зобов'язання перед дочірніми компаніями;
- розрахунки з учасниками.

Враховуючи ці коригування активів та пасивів балансу, коефіцієнт визначається за відповідною формулою, що враховує виключення неплатоспроможних або тимчасово необов'язкових складників фінансових потоків.

В умовах невизначеності, яка характеризує сучасне економічне середовище України, особливо в контексті воєнних дій, економічних криз та нестабільності, оцінювання фінансової стійкості підприємств набуває особливої ваги. Традиційні методи аналізу можуть виявитися недостатньо ефективними через швидкі та непередбачувані зміни. Тому виникає потреба у застосуванні адаптованих та більш гнучких методичних підходів.

Узагальнюючи існуючі найбільш розповсюджені та вживані фінансовими менеджерами методи, охарактеризуємо основні методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємств в Україні в умовах невизначеності:

1. Коефіцієнтний аналіз з урахуванням динаміки та стрес-тестування.

Визначення фінансової стійкості підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів є поширеним методичним підходом. Кількість використовуваних при цьому фінансових коефіцієнтів може варіюватися від одного до шістнадцяти і більше.

У табл. 1.1 представлено найбільш вживані відносні показники для аналізу фінансової стійкості підприємства [25].

Розрахунок та аналіз відносних фінансових коефіцієнтів (ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності, рентабельності, ділової активності) за певний період часу для виявлення тенденцій та змін у фінансовому стані.

Переваги коефіцієнтного методу оцінювання фінансової стійкості.

Простота розрахунку та використання. Коефіцієнти легко обчислюються на основі даних фінансової звітності, що робить метод доступним для широкого кола користувачів.

Наочність результатів. Отримані коефіцієнти є відносними показниками, що спрощує їхнє порівняння в динаміці, з іншими підприємствами галузі або із загальноприйнятими нормативними значеннями.

Інформативність. Кожен коефіцієнт відображає певний аспект фінансової стійкості (ліквідність, платоспроможність, фінансова незалежність), що дозволяє виявити сильні та слабкі сторони підприємства.

Таблиця 1.1 – Методика розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості підприємств

Показники	Формула розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт автономії	$K_{ф.н.} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$\geq 0,5$ (збільшення)
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{ф.з.} = \frac{\text{Валюта балансу}}{\text{Власний капітал}}$	$< 0,5$ (критичне 2)
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{ф.с.} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Позиковий капітал}}$	> 1 (збільшення)
Коефіцієнт фінансування	$K_{ф.р.} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$	≤ 1 (зменшення)
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$K_{з.вок} = \frac{\text{Оборотні активи - поточні зобов'язання}}{\text{Оборотні активи}}$	$> 0,1$ (збільшення)
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{м.в.к.} = \frac{\text{ВОК}}{\text{Власний капітал}}$	$\geq 0,5$ (збільшення)
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	$K_{ф.з.} = \frac{\text{Запаси}}{\text{Власний оборотний капітал}}$	> 0 (збільшення)
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	$K_{ф.н.} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$> 0,5$ (збільшення)
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{ф.с.} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$< 0,5$ (зменшення)
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$K_{ф.з.} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}$	$\leq 0,4-0,5$ (зменшення)
Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	$K_{м.в.к.} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Необоротні активи}}$	(зменшення)
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	$K_{ф.н.к.д.} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}$	$\geq 0,5-0,6$ (збільшення)

Можливість порівняльного аналізу. Використання відносних показників усуває вплив абсолютної величини активів та пасивів, що полегшує порівняння підприємств різного розміру.

Виявлення тенденцій. Аналіз коефіцієнтів у динаміці дозволяє відстежувати зміни у фінансовому стані підприємства та прогнозувати можливі проблеми в майбутньому.

Інструмент для прийняття управлінських рішень. Результати коефіцієнтного аналізу можуть слугувати основою для розробки заходів щодо покращення фінансової стійкості.

Недоліки коефіцієнтного методу оцінювання фінансової стійкості

Ретроспективність даних. Коефіцієнти розраховуються на основі вже минулих даних фінансової звітності, що не завжди відображає поточний стан підприємства, особливо в умовах нестабільного середовища.

Статичність. Коефіцієнти є миттєвими знімками фінансового стану на певну дату і не враховують внутрішньо місячні або сезонні коливання.

Недостатність для глибокого аналізу. Окремі коефіцієнти не завжди відображають складні взаємозв'язки між різними аспектами фінансової діяльності. Для більш глибокого розуміння потрібен комплексний аналіз.

Залежність від якості облікової інформації. Точність та достовірність коефіцієнтів безпосередньо залежать від якості первинної облікової інформації та фінансової звітності.

Проблеми з порівнянням. Порівняння коефіцієнтів між підприємствами різних галузей або з різною обліковою політикою може бути некоректним.

Не враховує вплив зовнішніх факторів. Коефіцієнтний аналіз переважно зосереджений на внутрішніх показниках підприємства і може не відобразити вплив макроекономічних, політичних та галузевих факторів.

Потрібність у галузевих стандартах. Універсальні нормативні значення коефіцієнтів можуть бути недоречними для окремих галузей або специфічних умов діяльності.

Можливість маніпулювання даними. Підприємства можуть вдаватися до облікових маніпуляцій, щоб штучно покращити значення певних коефіцієнтів.

Не відображає майбутні перспективи. Коефіцієнтний аналіз не враховує планів розвитку підприємства, його інвестиційні проекти та інші фактори, що можуть вплинути на майбутню фінансову стійкість.

Отже, коефіцієнтний метод є цінним інструментом для експрес-оцінки фінансової стійкості підприємства, але його слід використовувати в комплексі з

іншими методами аналізу, враховуючи його обмеження та специфіку діяльності підприємства та зовнішнього середовища. В умовах невизначеності особливо важливо доповнювати коефіцієнтний аналіз якісними оцінками та сценарним аналізом.

Адаптація до умов невизначеності.

1. Аналіз динаміки. Збільшення глибини часового горизонту аналізу для виявлення циклічних змін та впливу кризових явищ на фінансові показники.

Стрес-тестування. Розробка та аналіз сценаріїв негативного розвитку подій (зниження попиту, зростання витрат, девальвація, втрата активів) та оцінка їхнього впливу на ключові коефіцієнти фінансової стійкості. Це дозволяє визначити "запас міцності" підприємства та його здатність витримувати кризові ситуації.

Використання галузевих бенчмарків з урахуванням специфіки воєнного часу. Порівняння коефіцієнтів підприємства не лише з середніми показниками по галузі за попередні періоди, але й з показниками найбільш стійких підприємств галузі в умовах війни та невизначеності.

2. Аналіз грошових потоків (Cash Flow Analysis) з елементами прогнозування та сценарного аналізу.

Аналіз надходження та вибуття грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Оцінка здатності підприємства генерувати достатньо чистого грошового потоку для покриття своїх зобов'язань та фінансування діяльності.

Адаптація до умов невизначеності.

Короткострокове прогнозування: Акцент на складанні детальних короткострокових (щотижневих, щомісячних) прогнозів грошових потоків з урахуванням можливих затримок платежів, змін у попиті та інших факторів невизначеності.

Сценарний аналіз грошових потоків. Розробка кількох сценаріїв (оптимістичний, песимістичний, найбільш вірогідний) для оцінки впливу різних

факторів невизначеності на ліквідність підприємства. Визначення критичних точок та необхідних резервів грошових коштів.

Аналіз чутливості грошових потоків. Визначення ключових факторів, зміни яких найбільше впливають на вхідні та вихідні грошові потоки (наприклад, обсяг продажів, ціни на сировину, терміни оплати дебіторської заборгованості).

3. Балансовий підхід з акцентом на ліквідність та якість активів.

Балансовий підхід до оцінювання фінансової сталості підприємств ґрунтується на аналізі структури активів і пасивів, відображених у бухгалтерському балансі на певну дату. Основна ідея полягає у визначенні ступеня покриття активів (особливо запасів та необоротних активів) різними джерелами фінансування, а також встановлення співвідношенні власного й позичкового капіталу.

Основні елементи аналізу в рамках балансового підходу:

Аналіз структури активів. Визначається співвідношення між оборотними та необоротними активами. Переважання необоротних активів може свідчити про капіталомісткість бізнесу, тоді як значна частка оборотних активів вказує на його ліквідність та гнучкість. Оцінюється якість окремих видів активів (наприклад, частка проблемної дебіторської заборгованості, застарілих запасів, знецінених основних засобів).

Аналіз структури пасивів (власного та залученого капіталу). Визначається частка власного капіталу в загальній сумі пасивів (коефіцієнт автономії або фінансової незалежності). Висока частка власного капіталу забезпечує фінансову незалежність від зовнішніх кредиторів. Аналізується структура залученого капіталу (співвідношення короткострокових та довгострокових зобов'язань). Переважання короткострокових зобов'язань може створювати ризики ліквідності.

Визначення типів фінансової стійкості: На основі співвідношення запасів та джерел їх фінансування (власних оборотних коштів, довгострокових та

короткострокових кредитів) виділяють чотири основні типи фінансової стійкості:

- абсолютна фінансова стійкість - власний оборотний капітал повністю покриває запаси. Підприємство не залежить від зовнішніх джерел фінансування для формування запасів.

- нормальна фінансова стійкість – робочий капітал підприємства покриває запаси. Фінансовий стан вважається стійким.

- нестійкий фінансовий стан - для покриття запасів недостатньо робочого капіталу, і залучаються короткострокові кредити (позики). Існує ризик втрати платоспроможності.

- кризовий фінансовий стан – робочий капітал не покриває навіть половини запасів. Підприємству загрожує банкрутство.

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості на основі балансу. Для кількісної оцінки фінансової стійкості використовуються різноманітні коефіцієнти, що розраховуються на основі статей балансу.

Переваги балансового підходу.

Простота та доступність. Інформація для аналізу береться безпосередньо з основної форми фінансової звітності – балансу.

Цілісне відображення. Баланс відображає фінансовий стан підприємства на конкретну дату, показуючи наявні активи та джерела їх фінансування.

Можливість оцінки довгострокової стійкості. Аналіз структури капіталу дозволяє оцінити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування в довгостроковій перспективі.

Визначення типу фінансової стійкості. Дозволяє класифікувати підприємство за рівнем фінансової стійкості на основі покриття запасів джерелами фінансування.

Недоліки балансового підходу.

Статичність. Баланс відображає стан підприємства лише на певну дату і не враховує динаміку змін протягом періоду.

Залежність від облікової політики. Оцінка активів та зобов'язань може залежати від прийнятої підприємством облікової політики.

Не враховує ліквідність окремих видів активів. Баланс не завжди відображає реальну ліквідність окремих статей оборотних активів.

Не відображає грошові потоки. Баланс не показує рух грошових коштів, що є важливим аспектом фінансової стійкості, особливо в короткостроковій перспективі.

Потрібує порівняльного аналізу. Для отримання змістовних висновків необхідно аналізувати баланс у динаміці за кілька періодів та порівнювати з показниками інших підприємств галузі.

В умовах високої невизначеності в Україні балансовий підхід залишається важливим інструментом оцінки фінансової стійкості, але його слід використовувати з урахуванням таких аспектів.

Аналіз динаміки балансу. Особливу увагу слід приділяти аналізу змін у структурі активів та пасивів за останні періоди, щоб виявити вплив кризових явищ.

Оцінка ліквідності активів. Необхідно критично оцінювати ліквідність оборотних активів, враховуючи можливі проблеми зі збутом та платоспроможністю контрагентів.

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Слід ретельно аналізувати терміни погашення та якість дебіторської та кредиторської заборгованості, оскільки в умовах нестабільності зростають ризики неповернення боргів.

Врахування переоцінки активів. Потрібно брати до уваги можливі переоцінки активів, особливо основних засобів та валютних статей, які можуть суттєво впливати на показники балансу.

Доповнення іншими методами. Балансовий підхід слід доповнювати аналізом грошових потоків та якісними оцінками для отримання більш повної картини фінансового стану підприємства в умовах невизначеності.

Отже, балансовий підхід є фундаментальним методом оцінки фінансової стійкості підприємств, що надає важливу інформацію про структуру їхніх активів та пасивів, а також про співвідношення власного та залученого капіталу. В умовах невизначеності в Україні його застосування вимагає особливої уваги до динаміки показників, якості активів та необхідності доповнення іншими методами аналізу для забезпечення більш глибокої та об'єктивної оцінки. 4. Інтегральні методи оцінки фінансової стійкості з використанням факторного аналізу.

Комплексна оцінка фінансової стійкості на основі поєднання кількох ключових показників з використанням статистичних методів (наприклад, багатовимірний статистичний аналіз, дискримінантний аналіз). Факторний аналіз дозволяє виявити найбільш вагомні фактори, що впливають на фінансову стійкість.

Адаптація до умов невизначеності.

Включення факторів невизначеності до моделей. Спроба кількісно оцінити вплив макроекономічних, політичних та галузевих факторів невизначеності на фінансову стійкість підприємства та включити їх до інтегральних моделей. Це може бути здійснено через експертні оцінки або використання статистичних методів аналізу часових рядів з урахуванням зовнішніх шоків.

Побудова прогностичних моделей. Використання регресійного аналізу та інших методів прогнозування для оцінки майбутнього рівня фінансової стійкості на основі поточних показників та очікуваних змін зовнішнього середовища.

Інтегральні методи оцінки фінансової стійкості являють собою комплексний підхід, що дозволяє об'єднати вплив багатьох окремих фінансових показників в єдину узагальнюючу оцінку. Замість аналізу розрізнених коефіцієнтів, інтегральні методи надають змогу сформулювати цілісне уявлення про рівень фінансової стійкості підприємства та порівнювати його з іншими підприємствами або з власними показниками у динаміці.

Основна ідея інтегральних методів полягає в тому, щоб звести велику кількість фінансових показників, які характеризують різні аспекти фінансового

стану (ліквідність, платоспроможність, фінансова незалежність, рентабельність, ділова активність), до одного або кількох інтегральних індикаторів. Це спрощує процес аналізу та прийняття рішень.

Існує кілька основних груп інтегральних методів, кожна з яких має свої особливості та алгоритми розрахунку.

1. Методи, що базуються на сумуванні стандартизованих показників:

Кожен відібраний фінансовий показник стандартизується (наприклад, шляхом порівняння з середнім значенням по галузі або приведення до безрозмірної величини) та йому присвоюється певна вага, що відображає його важливість для оцінки фінансової стійкості. Інтегральний показник розраховується як зважена сума стандартизованих значень.

Існують рейтингові моделі. Підприємствам присвоюються певні бали або класи на основі значень інтегрального показника:

- метод середньої арифметичної/геометричної зваженої. Інтегральний показник розраховується як середнє значення стандартизованих показників, помножених на їхні вагові коефіцієнти;

- функція бажаності Харрінгтона. Значення кожного показника трансформується у безрозмірну шкалу бажаності (від 0 до 1), а потім розраховується узагальнений показник бажаності.

2. Методи, що використовують багатовимірний статистичний аналіз.

Застосування статистичних методів для виявлення прихованих факторів (компонент), що впливають на фінансову стійкість, та для класифікації підприємств за рівнем стійкості.

Різновиди методів багатовимірного статистичного аналізу.

- Факторний аналіз: Дозволяє зменшити кількість вихідних показників шляхом виявлення невеликої кількості найбільш значущих факторів, що пояснюють основну мінливість даних. Інтегральна оцінка може базуватися на значеннях цих факторів.

- Кластерний аналіз: Об'єднує підприємства в групи (кластери) зі схожим рівнем фінансової стійкості на основі їхніх фінансових показників.

- Таксономічний аналіз: Визначає відстань кожного підприємства до еталонного (найбільш стійкого) об'єкта у багатовимірному просторі фінансових показників. Інтегральний показник відображає цю відстань.

3. Методи дискримінантного аналізу (моделі прогнозування банкрутства).

Побудова математичної моделі (дискримінантної функції), яка дозволяє класифікувати підприємства на фінансово стійкі та нестійкі (або такі, що мають високу ймовірність банкрутства) на основі набору фінансових коефіцієнтів.

Різновиди методів дискримінантного аналізу.

- Z-рахунок Альтмана: Одна з найвідоміших моделей, що використовує лінійну комбінацію кількох фінансових коефіцієнтів для прогнозування ймовірності банкрутства. Існують різні модифікації моделі для публічних та приватних компаній, а також для компаній різних галузей.

- Модель Ліса: Аналогічна модель, розроблена для прогнозування фінансової неспроможності.

- Інші дискримінантні моделі: Розробляються з використанням різних наборів фінансових показників та статистичних методів.

4. Методи, що базуються на теорії нечітких множин.

Застосування апарату нечіткої логіки для врахування невизначеності та якісних факторів при оцінці фінансової стійкості. Фінансові показники та якісні характеристики описуються нечіткими множинами, а інтегральна оцінка формується на основі правил нечіткого виводу.

Різновиди методів, що базуються на теорії нечітких множин. Різні підходи до фазифікації вхідних даних, визначення правил нечіткого виводу та дефазифікації результату.

Переваги інтегральних методів.

Комплексність -врахування впливу багатьох факторів на фінансову стійкість.

Узагальненість - надання єдиної кількісної оцінки, зручної для порівняння та моніторингу.

Об'єктивність - зменшення суб'єктивності в процесі оцінювання (особливо для методів, що базуються на статистичному аналізі).

Прогностичність (для дискримінантних моделей) - можливість прогнозування майбутнього фінансового стану.

Недоліки інтегральних методів:

Втрата інформації - зведення багатьох показників до одного може призвести до втрати детальної інформації про окремі аспекти фінансового стану.

Проблема вибору показників та їхніх ваг - обґрунтований вибір показників та визначення їхньої ваги є складним завданням і може впливати на результат оцінки.

Залежність від якості вхідних даних - неточність або недостовірність фінансової звітності може спотворити результати інтегральної оцінки.

Обмеженість застосування універсальних моделей - ефективність конкретної інтегральної моделі може залежати від галузі, розміру та інших характеристик підприємства.

Застосування в умовах невизначеності:

В умовах невизначеності інтегральні методи можуть бути корисними для: Швидкої оцінки загального рівня фінансової стійкості. Дозволяють оперативно відстежувати зміни у фінансовому стані підприємства під впливом зовнішніх шоків.

Порівняльного аналізу. Допомагають порівнювати стійкість різних підприємств в умовах нестабільного середовища.

Виявлення критичних зон. Зниження значення інтегрального показника може сигналізувати про зростання фінансових ризиків та необхідність більш глибокого аналізу.

Сценарного аналізу (при адаптації моделей). Можливо моделювати вплив різних сценаріїв розвитку подій на інтегральний показник фінансової стійкості шляхом зміни значень вхідних показників.

Отже, інтегральні методи є потужним інструментом оцінювання фінансової сталості підприємств, особливо в умовах складної та невизначеної

економічної ситуації. Однак, важливо розуміти їхні переваги та недоліки, обґрунтовано підходити до вибору конкретного методу та враховувати специфіку діяльності підприємства та зовнішнього середовища. Комплексне використання інтегральних методів разом з детальним аналізом окремих фінансових показників та якісною оцінкою дозволить отримати найбільш повне та об'єктивне уявлення про фінансову рівновагу підприємства.

5. Якісні методи оцінки та експертні оцінки.

Оцінка фінансової стійкості на основі нефінансової інформації, такої як якість управління, стратегія розвитку, диверсифікація діяльності, залежність від ключових постачальників та покупців, репутація підприємства, рівень корпоративного управління. Експертні оцінки залучаються для оцінки впливу якісних факторів та прогнозування розвитку ситуації.

Адаптація до умов невизначеності.

Посилення ролі якісного аналізу. В умовах швидких змін якісні фактори можуть мати вирішальне значення для фінансової стійкості. Необхідно приділяти особливу увагу оцінці адаптивності бізнес-моделі, гнучкості управління та здатності підприємства швидко реагувати на нові виклики.

Залучення експертів з антикризового управління. Експертні оцінки можуть допомогти врахувати неформалізовані фактори ризику та можливості, а також розробити сценарії реагування на кризові ситуації.

Аналіз стійкості бізнес-процесів. Оцінка безперервності бізнесу (Business Continuity Planning) та наявності планів дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Узагальнюючи існуючі методи оцінювання фінансової сталості вітчизняних підприємств, надаємо загальні рекомендації щодо оцінювання фінансової стійкості в умовах невизначеності.

Комплексний підхід. Використання комбінації кількісних та якісних методів аналізу для отримання більш об'єктивної та всебічної оцінки.

Динамічний аналіз. Регулярне проведення оцінки фінансової стійкості та моніторинг ключових показників у динаміці для своєчасного виявлення негативних тенденцій.

Сценарне мислення. Розробка та аналіз різних сценаріїв розвитку подій для оцінки потенційного впливу невизначеності на фінансовий стан підприємства.

Гнучкість та адаптивність. Готовність до перегляду та коригування методів оцінки у зв'язку зі змінами в економічному та політичному середовищі.

Врахування специфіки галузі та регіону. Адаптація загальних методичних підходів до особливостей галузі, в якій працює підприємство, та специфіки регіону його діяльності (особливо в умовах воєнних дій).

Застосування цих адаптованих методичних підходів дозволить більш адекватно оцінити фінансову стійкість українських підприємств в умовах високої невизначеності та розробити ефективні заходи для її зміцнення.

Отже, ґрунтовна та своєчасна оцінка фінансового стану та фінансової сталості підприємств є запорукою: прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо операційної діяльності, інвестицій, фінансування та управління ризиками; забезпечення платоспроможності компанії в умовах високої невизначеності; залучення інвестицій та кредитних ресурсів через підвищення довіри з боку інвесторів та кредиторів; виявлення потенційних криз та розробки антикризових заходів для запобігання банкрутству та забезпечення довгострокового сталого розвитку; забезпечення ефективної діяльності підприємства шляхом оптимізації використання ресурсів та управління фінансовими потоками.

1.3. Проблеми забезпечення фінансової стійкості промислових підприємств в Україні та шляхи її зміцнення

Аналізуючи результати діяльності промислового сектору економіки, слід зауважити, що незважаючи на значний вплив воєнних дій, промисловість України демонструє певну стійкість та адаптивність. За даними Державної

служби статистики України в 2023 році обсяг реалізованої промислової продукції (товарів і послуг) становив понад 3,27 трлн грн, що на 16,4% більше за показник 2022 року. Однак цей показник на 8,9% менший від рівня 2021 року. Обсяги промислового виробництва у 2023 році зросли на 5,9% порівняно з 2022 роком. У 2022 році спостерігалось значне скорочення – на 36,9% порівняно з 2021 роком.

Найбільший обсяг реалізованої продукції припадає на переробну промисловість (понад 2,7 трлн грн). Серед галузей переробної промисловості найбільшу частку займають виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, металургійне виробництво, машинобудування.

У 2023 році спостерігалось зростання виробництва у багатьох галузях, зокрема у виробництві харчових продуктів, хімічній промисловості, машинобудуванні. Водночас, у деяких галузях, особливо тих, що знаходяться в зоні бойових дій або мають порушені логістичні ланцюги, залишається спад виробництва (рис.1.2).

Особливо важливим є розвиток оборонно-промислового комплексу, де у 2023 році спостерігалось значне зростання виробничих потужностей та обсягів виробництва. За даними Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості, виробництво на підприємствах "Укроборонпрому" у грошовому еквіваленті зросло на 92% порівняно з 2022 роком.

До війни (2022 року) промисловість України в цілому демонструвала змішані фінансові результати. Окремі галузі та підприємства були прибутковими, інші – збитковими. На загальний фінансовий результат впливали як макроекономічні фактори (інфляція, валютний курс, попит), так і специфічні галузеві чинники (собівартість, конкуренція, технологічний рівень).

Операційна рентабельність промислових підприємств варіювалася залежно від галузі та ефективності управління витратами. В цілому, прагнення до підвищення операційної рентабельності було одним з ключових завдань підприємств для забезпечення конкурентоздатності.

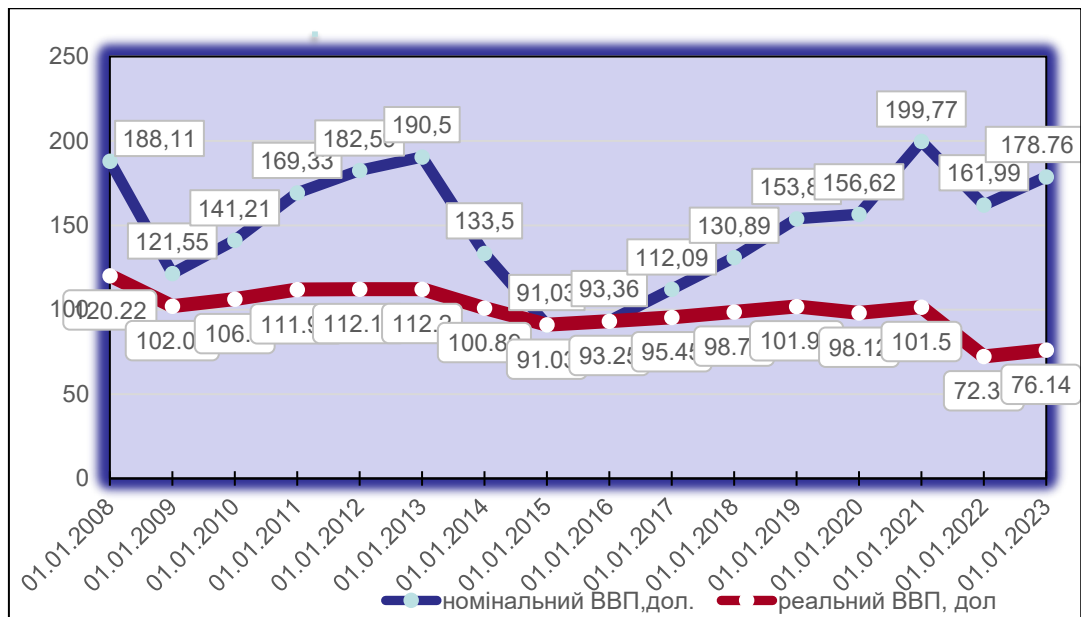

Рис. 1.2 – Динаміка номінального й реального ВВП України за 2008 – 2022 рр., млрд. дол. США

Початок повномасштабної війни призвів до значного погіршення фінансових результатів багатьох промислових підприємств. Руйнування виробничих потужностей, окупація територій, порушення логістики, скорочення внутрішнього та експортного попиту призвели до зростання збитків. Відбулося суттєве погіршення показників операційної рентабельності через зростання собівартості (енергоносії, сировина, логістика), зниження обсягів виробництва та продажів. Однак, деякі галузі, особливо пов'язані з оборонним сектором або критичною інфраструктурою, демонстрували зростання прибутків.

За наявними експрес-виpusками Державної служби статистики України за січень–березень 2024 року, фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств був позитивним і становив 253,6 млрд грн, що є зростанням порівняно з аналогічним періодом 2023 року (160,6 млрд грн).

Прибуток зріс на 39,5% порівняно з січнем–березнем 2023 року.

Рис. 1.3 демонструє, що значна частина підприємств (до 30%) протягом всього періоду 2008-2023 років все ще залишається збитковою, що призводить до фінансової нестабільності та навіть банкрутства підприємств. Так, протягом тільки 2022 року було відкрито 9725 проваджень у справах про банкрутство.

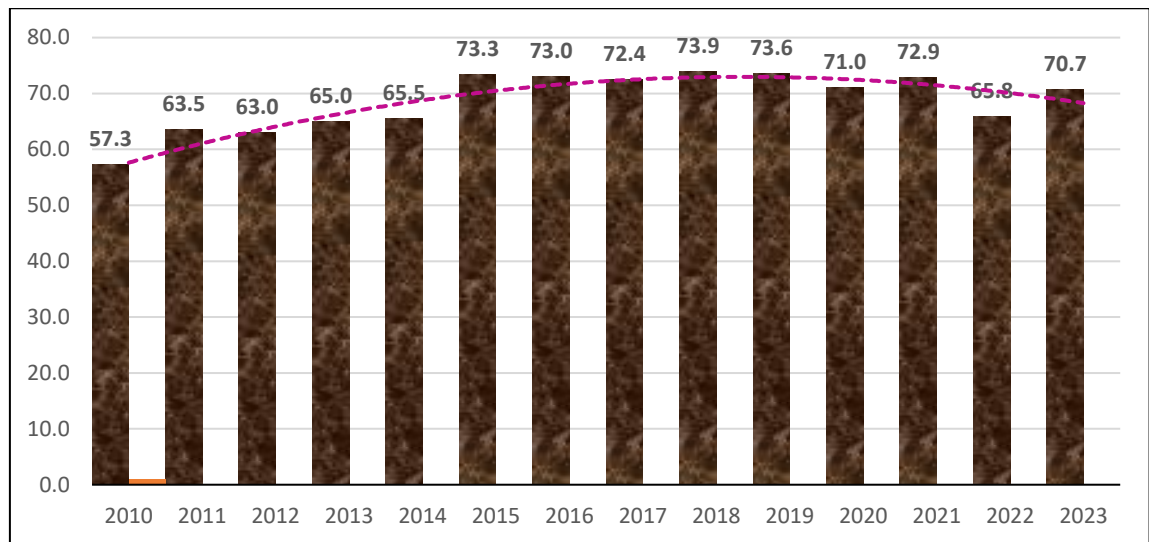

Рис. 1.3 – Частка підприємств, які одержали прибуток, у % до загальної кількості підприємств/in % to the total number of enterprises

Зазначимо, що наведені дані відображають загальну тенденцію і можуть суттєво відрізнитися для окремих підприємств та галузей промисловості. Подальша фінансова стійкість промислових підприємств буде значною мірою залежати від стабілізації економічної ситуації, ефективності державної підтримки та здатності самих підприємств адаптуватися до нових умов.

Фінансова стійкість промислових підприємств в Україні є ключовим аспектом їхнього стабільного функціонування та сталого розвитку. Узагальнюючи результати досліджень діяльності промислових підприємств в Україні, виявлено існування низки проблем, які ускладнюють забезпечення цієї стійкості.

Розглянемо більш детально зовнішні фактори, які мають вагомий вплив на фінансовий стан та фінансову стабільність вітчизняних підприємств.

Зовнішні чинники.

Нестабільна економічна ситуація. Воєнні дії, інфляція, коливання валютного курсу, енергетична криза та загальна економічна невизначеність здійснюють негативний вплив на виробничу й фінансову діяльність підприємств, ускладнюючи прогнозування та довгострокове планування.

Висока вартість кредитних ресурсів. Обмежений доступ до дешевих кредитів та високі процентні ставки збільшують фінансове навантаження на підприємства, знижуючи їхню інвестиційну активність та конкурентоздатність.

Низька платоспроможність споживачів. Зниження реальних доходів населення призводить до зменшення попиту на промислову продукцію, що негативно впливає на виручку та прибутковість підприємств.

Руйнування виробничих потужностей та логістичних ланцюгів. Війна призвела до значних руйнувань інфраструктури та виробничих об'єктів, порушення постачання сировини та збуту готової продукції, що спричиняє зростання поточних витрат підприємств та значно погіршує його фінансові результати.

Відтік кваліфікованої робочої сили. Міграція населення, спричинена війною, призводить до нестачі кваліфікованих кадрів, що може негативно впливати на ефективність виробництва та фінансову стійкість.

Основними внутрішніми чинниками впливу на фінансову рівновагу підприємств визнано такі чинники.

Застарілі технології та обладнання. Низький рівень інноваційної активності та недостатнє інвестування в модернізацію виробництва призводять до високої собівартості продукції та низької конкурентоздатності.

Неефективне управління фінансовими ресурсами. Недостатній рівень фінансового планування, контролю за витратами, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю може призводити до проблем з ліквідністю та платоспроможністю.

Висока собівартість виробництва. Зростання цін на енергоносії, сировину та матеріали, а також неефективне використання ресурсів збільшують собівартість продукції, знижуючи прибутковість.

Недостатня диверсифікація виробництва та ринків збуту. Залежність від одного або кількох видів продукції чи обмеженого кола споживачів робить підприємства більш вразливими до змін ринкової кон'юнктури.

Проблеми з корпоративним управлінням. Непрозорість структури власності, конфлікт інтересів, недостатній рівень стратегічного управління можуть негативно впливати на фінансову стійкість підприємств.

Для подолання зазначених проблем та зміцнення фінансової стійкості промислових підприємств в Україні необхідно застосування системного підходу, що передбачає проведення комплексу заходів на макро- та мікро рівнях.

Державні заходи:

- макроекономічна стабілізація - зниження інфляції, стабілізація валютного курсу, підтримка економічного зростання;
- доступне кредитування - запровадження програм державної підтримки кредитування промислових підприємств, зниження процентних ставок;
- стимулювання інвестиційної діяльності - надання податкових пільг та інших стимулів для залучення інвестицій у модернізацію виробництва та впровадження нових технологій;
- підтримка експорту - сприяння виходу українських промислових підприємств на нові ринки збуту, страхування експортних ризиків;
- державна підтримка відновлення зруйнованої інфраструктури та підприємств;
- сприяння розвитку державно-приватного партнерства для реалізації інфраструктурних та промислових проєктів;
- регуляторна політика - спрощення регуляторних процедур, зменшення адміністративного тиску на бізнес;
- підтримка розвитку кваліфікованої робочої сили - програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації працівників промисловості.

Заходи на рівні підприємств:

- оптимізація витрат - впровадження заходів з енергозбереження, зниження собівартості продукції, оптимізація виробничих процесів;
- підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами - вдосконалення фінансового планування, бюджетування, контролю за витратами, управління оборотними коштами та заборгованістю;

- залучення інвестицій - пошук нових джерел фінансування, включаючи власні кошти, кредити, лізинг, залучення стратегічних інвесторів;
- модернізація виробництва - впровадження нових технологій та обладнання, автоматизація та цифровізація виробничих процесів;
- диверсифікація виробництва та ринків збуту – оновлення й розширення асортименту продукції, освоєння нових ринків збуту, зменшення залежності від одного або кількох ключових продуктів чи споживачів;
- вдосконалення корпоративного управління – активне застосування FinTech інновацій, підвищення прозорості діяльності, впровадження ефективних систем внутрішнього контролю та управління ризиками з використанням штучного інтелекту;
- активне управління ризиками - ідентифікація, оцінка та мінімізація фінансових, виробничих, ринкових та інших ризиків.

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи дослідження щодо науково-методичних підходів та практик щодо визначення сутності фінансової стійкості підприємств та її оцінювання на вітчизняних підприємствах, встановлено таке.

1. Застосування методів оцінки фінансового стану є критично важливим інструментом для забезпечення стійкого розвитку та ефективного управління підприємствами в Україні. В умовах складної та нестабільної економічної ситуації, посиленої воєнними діями, високою інфляцією, валютними коливаннями та невизначеністю регуляторного середовища, об'єктивна та своєчасна оцінка фінансового стану набуває особливого значення.

Ефективна оцінка фінансового стану не може обмежуватися застосуванням лише одного методу. Найбільш інформативні результати досягаються шляхом комбінування різних підходів, таких як коефіцієнтний аналіз, аналіз грошових потоків, балансовий аналіз, інтегральні методи та якісні оцінки. Кожен метод має свої переваги та недоліки, а їхнє взаємодоповнення

дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину фінансового здоров'я підприємства.

2. Важливим для практичного застосування розглянутих методів є їхня адаптація до умов невизначеності. Традиційні методи оцінки, розроблені для стабільних економічних умов, можуть бути менш ефективними в українському контексті. Тому виникає нагальна потреба в адаптації існуючих та розробці нових методик, що враховують специфіку воєнного часу, високі ризики та швидкі зміни в бізнес-середовищі. Це включає застосування стрес-тестування, сценарного аналізу, короткострокового прогнозування грошових потоків та посилення ролі якісних факторів.

Необхідно забезпечити пріоритетність аналізу ліквідності та платоспроможності на підприємстві. В умовах економічної кризи особливого значення набуває оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання. Аналіз ліквідності та платоспроможності стає першочерговим завданням, оскільки втрата платоспроможності може призвести до банкрутства навіть при формально високій прибутковості.

3. Наразі суттєво зростає роль аналізу грошових потоків. У кризових умовах прибуток як облікова категорія може не відображати реальної фінансової ситуації. Аналіз грошових потоків дозволяє оцінити фактичну здатність підприємства генерувати грошові кошти, необхідні для операційної діяльності, інвестицій та обслуговування боргів. Прогнозування грошових потоків стає ключовим інструментом для управління ліквідністю та запобігання касовим розривам.

Необхідно посилення уваги до якісних факторів та врахування галузевої специфіки. Крім кількісних показників, значну роль у оцінці фінансового стану в умовах невизначеності відіграють якісні фактори, такі як якість управління, стратегічна гнучкість, диверсифікація діяльності, стійкість бізнес-моделі, наявність антикризових планів та репутація підприємства. Експертні оцінки та аналіз бізнес-процесів стають важливим доповненням до формалізованих методів.

4. Фінансові нормативи та критерії оцінки можуть суттєво відрізнятись залежно від галузі економіки. Тому важливо враховувати галузеву специфіку при застосуванні методів оцінки та порівнянні фінансових показників. Особливо це актуально для галузей, які найбільше постраждали від воєнних дій.

Доцільно використання інтегральних методів для комплексної оцінки. Інтегральні методи дозволяють звести велику кількість фінансових показників до єдиної узагальнюючої оцінки, що спрощує процес аналізу та порівняння. Однак, важливо обґрунтовано підходити до вибору показників та їхньої ваги, а також враховувати потенційні обмеження цих методів.

5. Виникає потреба в постійному моніторингу та своєчасному реагуванні. Оцінка фінансового стану не є одноразовою процедурою. В умовах швидких змін необхідний постійний моніторинг ключових фінансових показників та своєчасне реагування на негативні тенденції. Регулярний аналіз дозволяє оперативно виявляти проблеми та вживати коригувальних заходів.

Держава та регуляторні органи повинні сприяти підвищенню якості оцінки фінансового стану шляхом розробки чітких методичних рекомендацій, стимулювання прозорості фінансової звітності та посилення контролю за її достовірністю.

Таким чином, застосування різноманітних методів оцінки фінансового стану є необхідною умовою для успішного функціонування та розвитку підприємств в Україні. В умовах невизначеності особливої ваги набуває комплексний підхід, адаптація методик до специфічних умов, пріоритетність аналізу ліквідності та грошових потоків, а також врахування якісних факторів. Регулярний моніторинг та своєчасне реагування на результати оцінки є ключовими для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоздатності українських підприємств.

6. Подолання фінансової кризи на промислових підприємствах України є складним завданням, що вимагає комплексного підходу, який поєднує внутрішні зусилля самих підприємств та сприятливі зовнішні умови, зокрема дієву державну підтримку. На рівні підприємств ключовими напрямками є оптимізація

витрат, підвищення ефективності виробництва, покращення управління дебіторською заборгованістю, перегляд цінової політики з метою розширення ринків збуту, активне залучення інвестицій та диверсифікація джерел фінансування, впровадження ефективного антикризового управління та стратегічного планування, а також, за необхідності, реструктуризація боргових зобов'язань та ведення переговорів з кредиторами. Водночас, важливу роль відіграють зовнішні фактори та державна політика, спрямована на стабілізацію макроекономічної ситуації, створення привабливого інвестиційного клімату, підтримку експорту та імпортозаміщення, надання податкових пільг та стимулів, забезпечення доступу до фінансових ресурсів, включаючи пільгове кредитування, та вдосконалення законодавчого регулювання промислової діяльності.

Отже, лише узгоджена та послідовна реалізація як внутрішніх антикризових заходів підприємствами, так і цілеспрямованої державної політики здатна забезпечити успішне подолання фінансової кризи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СКЛЯНИЙ АЛЬЯНС»

2.1. Загальна характеристика й стратегічні цілі фінансово-господарської діяльності підприємства

ТОВ «Скляний альянс» – провідний виробник склотари, здатний випускати понад 200 мільйонів пляшок на рік. Завод розташований у місті Вільногірськ Дніпропетровської області, в центральній частині України. Підприємство виробляє склотару трьох кольорів: зеленого, оливкового та прозорого.

Основними принципами компанії є висока якість продукції та довгострокові партнерські відносини з виробниками напоїв, що забезпечує стабільність і надійність співпраці. Але з 2020 року діяльність підприємства було призупинено у зв'язку з реорганізацією та зміною власників, тому операційна діяльність була зорієнтована на отримання доходів від іншої операційної діяльності, зокрема надання нерухомості та обладнання в лізинг. У 2022 році основна операційна діяльність почала відновлюватися.

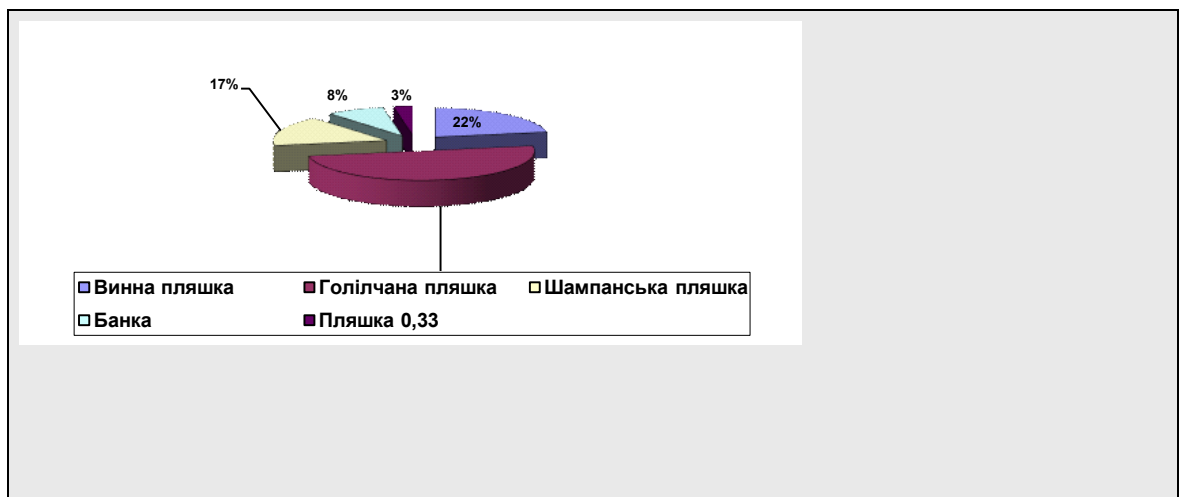

Рис. 2.1 – Структура продукції ТОВ «Скляний альянс»

З впровадженням нової виробничої лінії для виготовлення прозорої склотари ТОВ «Скляний альянс» значно нарощує виробничі обсяги.

ТОВ «Скляний альянс» діє відповідно до чинного законодавства України, включаючи Статут підприємства, норми Цивільного та Господарського кодексів, а також законодавчі акти щодо зовнішньоекономічної діяльності.

Фінансова діяльність компанії представлена планово-економічним відділом, до складу якого входять економіст, головний бухгалтер та помічник бухгалтера. Основні функції цього відділу включають забезпечення фінансової стійкості підприємства, пошук шляхів підвищення доходів та рентабельності, виконання зобов'язань перед партнерами, бюджетом і банками, а також контроль за ефективним використанням фінансових ресурсів.

Обмеженість інвестицій та недостатня увага до інноваційних процесів ускладнюють технологічну модернізацію виробництва, що призводить до використання застарілого обладнання, зростання витрат і погіршення технічного стану основних засобів.

Для подальшого розвитку компанія повинна обрати стратегію лідерства на ринку, орієнтовану на розширення ринкової частки, збільшення поставок та вихід на нові ринки. Реалізація цієї стратегії потребує залучення інвестицій, модернізації виробничої потужності та впровадження передових технологій.

У 2022 році найбільша частка витрат на інновації припадала на придбання обладнання, машин та програмного забезпечення (88,46%). Капітальні витрати на науково-дослідницькі роботи становили 10,17%, маркетинг і реклама – 0,41%, а наукові дослідження та розробки – 0,96%.

У 2023 році спостерігалось незначне зниження частки витрат на обладнання (85,45%), натомість капітальні вкладення в НДР збільшилися до 11,68%.

У 2024 році суттєво зменшилися витрати на придбання обладнання (-10,96%), однак капітальні витрати на наукові розробки зросли на 6,45%, а інвестиції в придбання науково-дослідницьких розробок збільшилися на 4,68%.

Негативною тенденцією є скорочення витрат на маркетинг та рекламу, а також відсутність фінансування на придбання нових технологій і патентних

прав. Водночас у 2024 році було впроваджено сім нових технологічних процесів, серед яких один – ресурсозберігаючий.

Одним із найвагоміших чинників, що гальмує впровадження інновацій, є недостатня фінансова підтримка з боку держави. Власний капітал слугує основним джерелом фінансування інноваційної діяльності підприємства. У зв'язку з цим виникає ще одна серйозна перешкода — значні витрати на реалізацію інновацій. Покрити їх виключно за рахунок власних ресурсів досить складно, навіть за умови високої прибутковості підприємства.

Попри ці виклики, підприємство має низку важливих переваг: стабільний високий попит на продукцію, наявність кваліфікованого персоналу, доступ до інформації про сучасні технології та ринки збуту, а також багаторічний досвід в інноваційній діяльності.

Крім того, існують можливості для співпраці з іншими компаніями та науковими організаціями, зокрема з італійською торгівельно-виробничою корпорацією «Алеф», яка спеціалізується на виробництві плаского флоат-скла дзеркальної та автомобільної якості.

Для забезпечення стабільного розвитку компанія визначила такі ключові цілі:

- оновлення й розширення асортименту продукції відповідно до ринкових потреб;
- зміцнення позицій на традиційних ринках і вихід на нові збутові території;
- забезпечення відповідності міжнародним стандартам якості серії ISO 9000;
- підвищення гнучкості виробництва та збільшення його потужності;
- зниження ресурсомісткості продукції та мінімізація негативного впливу на довкілля.

2.2. Аналіз динаміки джерел формування капіталу ТОВ «Скляний альянс»

Для оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами та їх використання проведемо аналіз змін у джерелах формування фінансових ресурсів ТОВ «Скляний альянс» та їх складових.

Аналіз динаміки джерел фінансування передбачає порівняння окремих статей балансу за кілька звітних періодів, що дозволяє визначити основні тенденції змін, такі як абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту.

Оскільки джерела фінансових ресурсів підприємства складаються з власного та позикового капіталу, варто розглянути їхню динаміку окремо. Позикові ресурси відображають залучені підприємством кошти, які підлягають поверненню у визначені терміни. Всі форми позикового капіталу, що використовуються для забезпечення господарської діяльності, є фінансовими зобов'язаннями підприємства.

Позиковий капітал, який залучає компанія, можна розділити на дві основні категорії:

1. Довгострокові фінансові зобов'язання – це кредити та позики, що використовуються більше одного року. Основними видами таких зобов'язань є банківські кредити та інші форми довгострокового фінансування, які ще не погашені.

2. Короткострокові фінансові зобов'язання – це залучені кошти, термін використання яких не перевищує одного року.

Для детального оцінювання фінансової сталості ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 роки розглянемо структуру джерел фінансових ресурсів підприємства у табл. 2.1 та 2.2.

Таблиця 2.1 – Виробнича потужність ТОВ «Скляний альянс»

Продукція	Обсяг виробництва, тис. шт.
1	
Пляшки для шампанського	5820
бордо, 0,7л	1090

Продовження табл. 2.1

1	2
бордо, 1л	1295
„Винко,, 0,7л	2200
„Винко,, 1л	2150
„Виноградная гроздь,,	2100
„Скилур,,	286
дек.06	28247,6
шампанського	5650
бордо, 0,7л	1380
бордо, 1л	2480
„Винко,, 0,7л	3210
„Винко,, 1л	3190
„Виноградная гроздь,,	2710
Айсберг	2230
„союз виктан,,	2690
„Мягков,,	2250
Фермер	2457,6
дек.07	32120,3
шампанського	6100
„Батон,,	1940
бордо, 1л	2520
„Винко,, 0,7л	3050
„Окно,,	1600
„Виноградная гроздь,,	2640
Айсберг	2170
„союз виктан,,	2345
„Мягков,,	1460

Таблиця 2.2 – Джерела формування капіталу ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр., тис. грн.

Складові капіталу	2021	2022	2023	2024	Відхилення, +/-		
					2024/2021	2024/2022	2024/2023
Власний капітал	8,6	-226,5	-511,3	-993,8	-1002	-767	-483
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0
Поточні зобов'язання	312350	318126	323611	324458	12108	6332	847
Баланс	312358,9	317899,7	323100	323464	11105	5564	364

Аналізуючи баланс компанії, спостерігаємо, що у 2021-2024 роках він зріс на 11 105 тис. грн (або на 3,5%), що стало можливим виключно за рахунок позикових коштів (рис. 2.2).

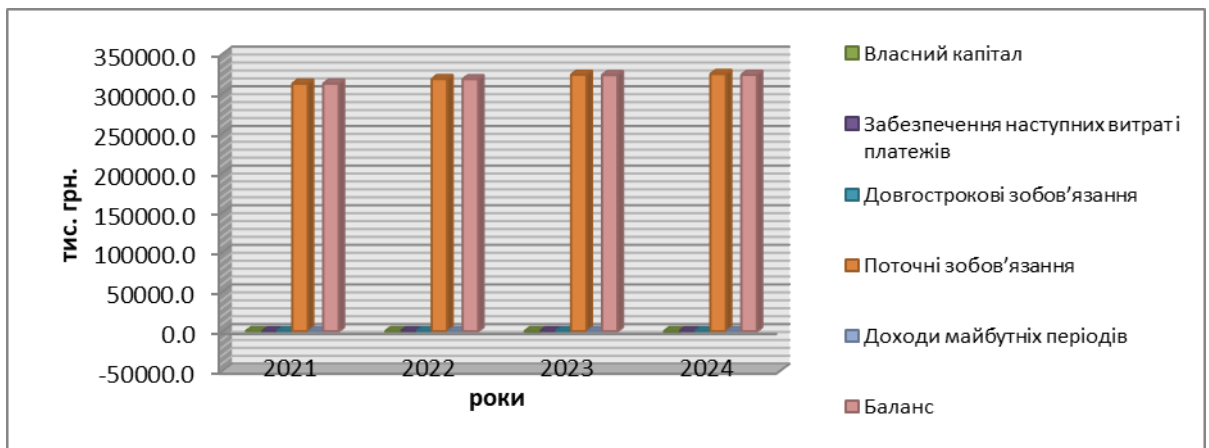

Рис. 2.2 – Динаміка джерел формування капіталу ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр., тис. грн.

Графічне зображення структури фінансових ресурсів у відсотковому співвідношенні за цей період представлено на рис. 2.3.

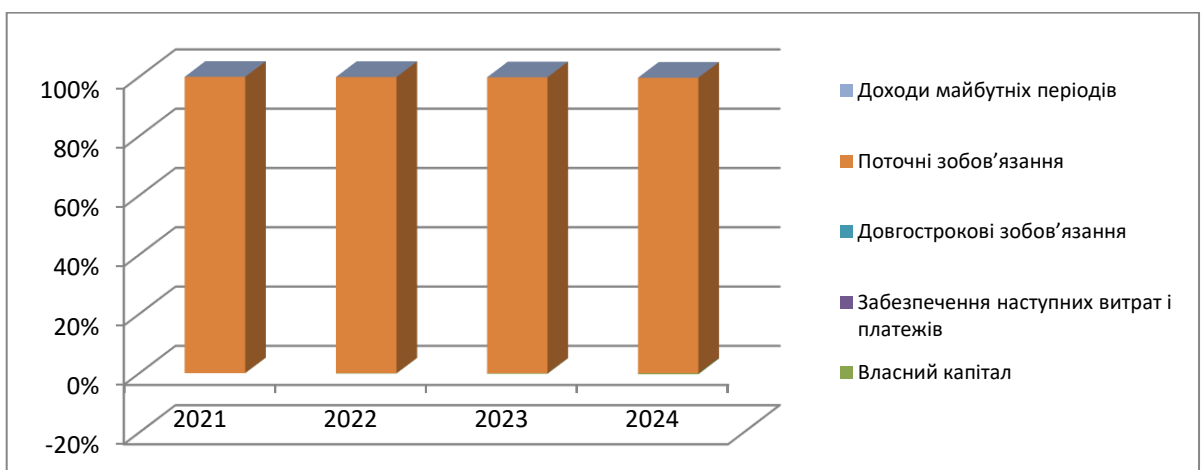

Рис. 2.3 – Динаміка структури капіталу ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр., %

На кінець 2024 року фінансові ресурси підприємства повністю склалися з поточних зобов'язань, що є негативним сигналом для його подальшого розвитку.

Для більш глибокого аналізу та оцінки фінансової незалежності підприємства варто розрахувати коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), який визначається як відношення власного капіталу до загального капіталу (валюти балансу). Розрахунки за 2021-2024 роки демонструють, що

підприємство повністю залежить від позикового фінансування та не має власного капіталу, що значно підвищує ризики його діяльності.

Рис. 2.4 – Динаміка зміни поточних зобов'язань, тис. грн.

У табл. 2.3 відображено динаміку капіталу підприємства. У 2024 році його обсяг зріс на 11 105,1 тис. грн (3,5%) порівняно з 2021 роком. Водночас власний капітал зменшився з 8,6 тис. грн. у 2021 році до -993,8 тис. грн у 2024 році. Позиковий капітал за цей період зріс на 12 107,5 тис. грн (3,9%).

Таблиця 2.3 – Динаміка структури капіталу ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр., %

Вид джерела капіталу	2021	2022	2023	2024	Відхилення, +/-		
					2024 / 2021	2024 / 2022	2024 / 2023
Власний капітал	0,003	-0,071	-0,158	-0,307	-0,310	-0,236	-0,149
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0
Поточні зобов'язання	99,997	100,071	100,158	100,307	0,310	0,236	0,149
Баланс	100	100	100	100	-	-	-

Співвідношення власного та позикового капіталу визначають в значній мірі фінансову стійкість підприємства, тому доцільно проаналізувати структуру фінансових ресурсів більш детально. З аналізу графіків 2.3 та 2.4 видно, що сума поточних зобов'язань підприємства має негативну динаміку: з 2021 по 2024 рік

вона зросла з 312 350,3 тис. грн до 324 457,8 тис. грн, що свідчить про збільшення боргового навантаження.

Отже, протягом 2021–2024 років підприємство працювало виключно за рахунок позикових коштів, що є негативною тенденцією.

При подальшому аналізі джерел фінансування можна помітити такі зміни:

- кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги на кінець 2024 року становила 378,5 тис. грн, що на 16,3 тис. грн менше, ніж у 2023 році (темперосту -4,1%).

- поточні зобов'язання перед бюджетом зросли до 81,8 тис. грн, що на 34,2 тис. грн більше, ніж у 2023 році (приріст 71,8%).

- поточні зобов'язання із заробітної плати становили 3,5 тис. грн, що на 0,1 тис. грн менше, ніж у попередньому році.

- інші поточні зобов'язання збільшилися на 828,8 тис. грн у 2024 році (темперосту 0,3%).

Аналіз показує, що у 2021-2024 роках структура пасивів ТОВ «Скляний альянс» значно погіршилася. Питома вага власного капіталу у 2024 році становила -0,3%, що вказує на повну фінансову залежність підприємства від позикових ресурсів та кредиторів.

Збільшення поточних зобов'язань та зменшення власного капіталу свідчать про значний фінансовий ризик, який може негативно вплинути на майбутню діяльність підприємства. Необхідно розробити заходи з підвищення фінансової незалежності, зменшення боргового навантаження та збільшення власного капіталу для покращення фінансового стану компанії.

2.3. Оцінка фінансової рівноваги та показників капіталізації ТОВ «Скляний альянс»

Фінансова рівновага та показники капіталізації є ключовими показниками, які дозволяють оцінити фінансову стабільність та здатність підприємства розвиватися без надмірного боргового навантаження. Фінансова рівновага

підприємства означає баланс між власними та залученими фінансовими ресурсами, а також між доходами та витратами.

За даними фінансового аналізу ТОВ встановлено тенденції його економічного розвитку та фінансових результатів, що відображено в табл. 2.4 та на рис. 2.5-2.6.

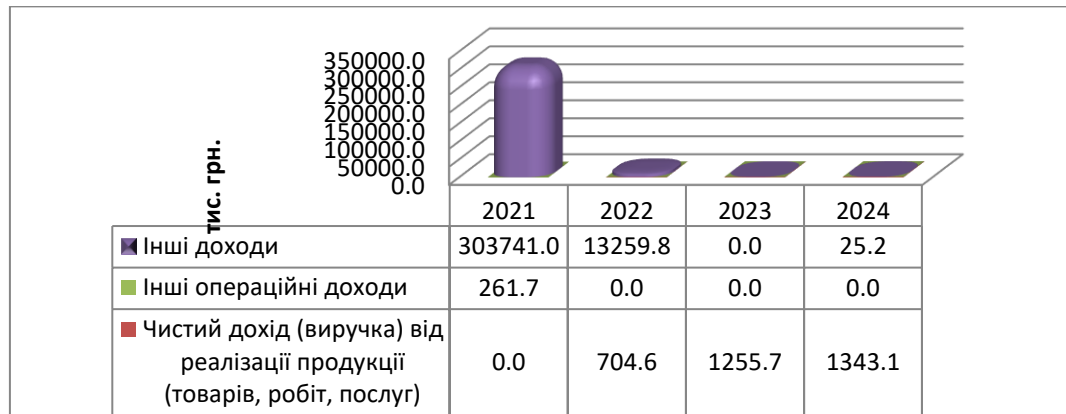

Рис. 2.5 – Динаміка доходів ТОВ «СКЛЯНИЙ АЛЬЯНС» за 2021 – 2024 рр., тис. грн.

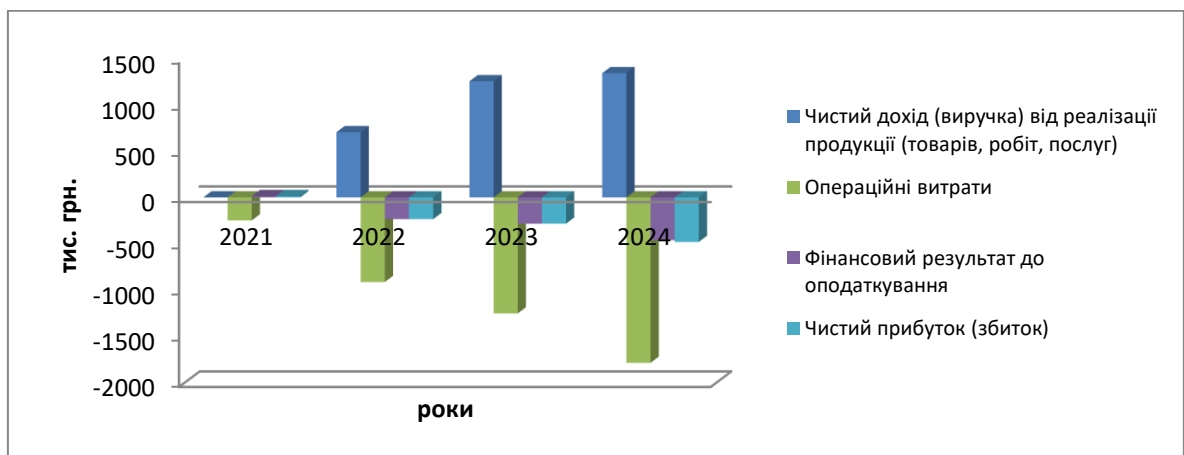

Рис. 2.6 – Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр., тис. грн.

Для оцінки динаміки доходів підприємства проаналізуємо дані за період 2021-2024 років. Економічний зміст та результати розрахунків відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 роки наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.4 – Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ “Скляний альянс»” за 2021-2024 рр., тис. грн.

Показник	На кінець року, тис. грн.				Відхилення					
					Абсолютне, +/-			Відносне, %		
	2021	2022	2023	2024	2024 від 2021	2024 від 2022	2024 / 2023	2024 / 2021	2024 / 2022	2024 / 2023
Дохід (виручка) від реалізації продукції)	0,0	845,5	1506,8	1343,1	1343,1	-845,5	-1506	100	58,8	-10,9
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	0,0	-140,9	-251,1	0,0	0,0	140,9	251,1	0,0	-100,0	-100
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	0,0	704,6	1255,7	1343,1	1343,1	638,5	87,4	0,0	90,6	7,0
Інші операційні доходи	261,7	0,0	0,0	0,0	-261,7	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0
Інші доходи	303741,0	13259,8	0,0	25,2	-303715,8	-13234,6	25,2	-100,0	-99,8	0,0
Разом чисті доходи	304002,7	13964,4	1255,7	1368,3	-302634,4	-12596,1	112,6	-99,5	-90,2	9,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0,0	0,0	-285,0	-40,7	-40,7	-40,7	244,3	0,0	0,0	-85,7
Інші операційні витрати	-248,9	-915,6	-1255,5	-1789,4	-1540,5	-873,8	-533,9	618,9	95,4	42,5
Інші витрати	-303740	-13283	0,0	0,0	303740,6	13283,9	0,0	-100,0	-100,0	0,0
Разом витрати	-303989	-14199	-1540	-1830	302159,4	12369,4	-289,6	-99,4	-87,1	18,8
Фінансовий результат до оподаткування	13,2	-235,1	-284,8	-461,8	-475,0	-226,7	-177,0	-3598	96,4	62,1
Податок на прибуток	0,0	0,0	0,0	20,6	20,6	20,6	20,6	0,0	0,0	0,0
Чистий прибуток (збиток)	13,2	-235,1	-284,8	-482,4	-495,6	-247,3	-197,6	-3754	105,2	69,4

Таблиця 2.5 – Відносні показники фінансової стійкості ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр.

Назва показника	Призначення показника	Оптимальне значення	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-) 2024 року від 2021 року	Відхилення (+,-) 2024 року від 2022 року	Відхилення (+,-) 2014 року від 2023 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт економічної незалежності (автономії, концентрації власного капіталу)	Характеризує частку власного капіталу у загальній вартості майна	$\geq 0,5$	0,0000	-0,0007	-0,0016	-0,0031	-0,003	-0,002	-0,001
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Характеризує ступінь участі позикового капіталу у формуванні активів	$\leq 0,5$	1,0000	1,0007	1,0016	1,0031	0,003	0,002	0,001
Коефіцієнт фінансової незалежності	Характеризує ступінь залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування	$< 2,0$	0,000	-0,001	-0,002	-0,003	-0,003	-0,002	-0,001
Коефіцієнт фінансування	Показує, яка частина діяльності підприємства фінансується за рахунок власного капіталу	$> 1,0$	0,000	-0,001	-0,002	-0,003	-0,003	-0,002	-0,001
Коефіцієнт заборгованості, (фінансового ризику)	Показує, яка частина діяльності підприємства фінансується за рахунок позикового капіталу	$< 1,0$	1,0000	1,0007	1,0016	1,0031	0,003	0,002	0,001
Коефіцієнт забезпеченості запасів	Характеризує, яка частка запасів фінансується за рахунок власного капіталу	$> 0,8$	0,000	-6,084	0,000	1,000	1,000	609,381	1,000
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	Показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу	$> 0,5$	- 209,294	-1,198	-2,793	-2,795	206,499	-1,598	-0,003

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Коефіцієнт маневреності	Показує, яка частка власного капіталу вкладена у найбільш мобільні активи	$\geq 0,5$	- 361,471	7,655	4,660	2,405	363,876	-5,250	-2,256
Коефіцієнт довготермінового залучення коштів	Характеризує, яка частка діяльності під-ва фінансується за рахунок довгострокових кредитів і позик	-	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Коефіцієнт інвестування	Характеризує, яка частка основних засобів фінансується за рахунок власного капіталу	-	0,001	-0,016	-0,035	-0,068	-0,069	-0,053	-0,033
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	Характеризує частку запасів у власному капіталі, обмежує свободу маневру власним капіталом	-	0,000	-0,002	0,000	0,000	0,000	0,002	0,000
Коефіцієнт покриття запасів	Показує, на скільки припадає «нормальних» джерел фінансування на 1 грн. запасів	-	0,000	-608,381	0,000	1,000	1,000	609,381	1,000
Коефіцієнт фінансової стійкості	Характеризує частку стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі	-	0,000	-0,001	-0,002	-0,003	-0,003	-0,002	-0,001
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	Показує частку короткострокових зобов'язань у загальному їх обсязі	-	1,000	1,000	1,000	1,000	0,000	0,000	0,000
Коефіцієнт фінансового левериджу	Свідчить про залежність підприємства від довгострокових зобов'язань	$< 0,25$	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Коефіцієнт нагромадження амортизації	Свідчить про ступінь зносу основних засобів	-	-0,009	-0,027	-0,063	-0,100	-0,091	-0,073	-0,037
Коефіцієнт придатності основних засобів	Свідчить про ступінь зносу основних засобів	-	0,991	0,973	0,937	0,900	-0,091	-0,073	-0,037

Результати аналізу доходів ТОВ свідчать, що у 2024 році чистий дохід склав 1343,1 тис. грн., що на 87,4 тис. грн. більше, ніж у 2023 році. Темп приросту доходу склав 7%. Порівнюючи з 2022 роком констатуємо, що чистий дохід зріс на 638,5 тис. грн. (+90,6%). Загальна сума доходів у 2024 році становила 1368,3 тис. грн., що на 112,6 тис. грн. менше, ніж у 2023 році (-9%). За період 2021-2024 рр. загальна сума доходів скоротилася на 302634,4 тис. грн., темп приросту склав -99,5%.

Незважаючи на зростання чистого доходу у 2023-2024 роках, загальний рівень доходів підприємства критично скоротився. Це свідчить про втрату ринкових позицій та неефективне управління доходами. Отже, ТОВ «Скляний альянс» демонструє критичне зниження загальної суми доходів, що вказує на неефективне управління фінансовими ресурсами та необхідність кардинальних змін у стратегії фінансування й операційної діяльності.

Аналізуючи структуру активів підприємства, можна зробити низку аналітичних висновків щодо змін у структурі активів підприємства протягом 2021–2024 років. На кінець 2024 року вартість незавершених капітальних інвестицій досягла 595,3 тис. грн., що на 352,9 тис. грн. перевищує показник попереднього року (темپ приросту — 145,6%). Водночас у 2021–2022 роках ці інвестиції були відсутні. Залишкова вартість основних засобів становила 14 540,1 тис. грн., зменшившись на 110,9 тис. грн. у порівнянні з 2023 роком (темп приросту –0,8%). Проте в довгостроковій динаміці за три роки зростання склало 3666,5 тис. грн. або 33,7%. Первісна вартість основних засобів у 2024 році склала 16 155,8 тис. грн., що свідчить про зростання на 3,3% порівняно з 2023 роком, на 8,8% за два роки та на 47,2% з 2021 року. Показник зносу основних засобів сягнув –1 615,7 тис. грн., що демонструє зростання на 63% за рік, на 300,3% за два роки та на 1468,6% за три роки, що свідчить про значне зношення матеріально-технічної бази.

Довгострокові фінансові інвестиції, обліковані за методом участі в капіталі інших підприємств, на кінець 2024 року становили 222 843 тис. грн. Це на 40 тис.

грн. менше порівняно з 2023 роком, однак на 64 123 тис. грн. більше, ніж у 2022 році. У порівнянні з 2021 роком спостерігається зниження на 77 157 тис. грн.

Загальна вартість необоротних активів досягла 237 978,4 тис. грн., що на 0,1% більше, ніж у 2023 році. Відносно 2022 року спостерігається приріст на 37,4%, проте у порівнянні з 2021 роком показник знизився на 23,4%.

Запаси готової продукції на кінець 2024 року були відсутні, зменшившись на 285 тис. грн. за два роки, що свідчить про повне виведення продукції зі складів. Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги становила 511,1 тис. грн. Це на 5,1% більше, ніж у 2023 році, але на 2,2% менше, ніж у 2012 році. У порівнянні з 2021 роком зростання склало 335,7%.

Дебіторська заборгованість перед бюджетом склала 861,9 тис. грн. та продемонструвала зменшення на 8,8% як за рік, так і за два роки. У довгостроковій перспективі, однак, зросла на 441,7%.

Інша поточна дебіторська заборгованість склала 84 092,7 тис. грн. Незначне зростання на 0,2% спостерігалось протягом останнього року, але у порівнянні з 2022 роком цей показник зменшився на 41,2%.

Грошові кошти та їх еквіваленти у національній валюті становили 13,8 тис. грн. Темп приросту за рік та за два роки — 1050%, за три роки — 527,3%.

Інші оборотні активи склали 6,1 тис. грн. при значному прирості за рік (6000%), хоча показники за попередні роки демонструють істотне скорочення — на 72% за два роки та на 99,5% за три роки.

Загальна вартість оборотних активів у 2024 році сягнула 85 485,6 тис. грн. Зростання за рік склало лише 0,2%, тоді як у порівнянні з 2022 роком зафіксовано спад на 40,9%. У порівнянні з 2021 роком приріст становив 5655,4.

Загальна вартість майна підприємства на кінець 2024 року досягла 323 464 тис. грн., що свідчить про незначне зростання на 0,1% за рік, на 1,8% за два роки та на 3,6% з 2021 року.

При подальшому аналізі акцентуємо увагу на визначенні фінансової стійкості компанії, тобто оцінимо рівень забезпеченості діяльності ТОВ необхідними фінансовими ресурсами.

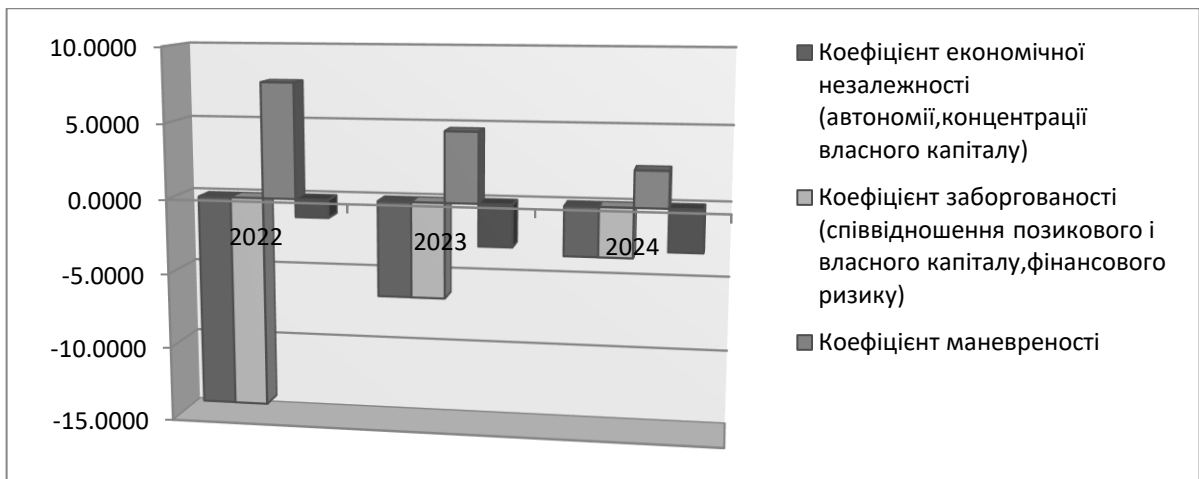

Рис. 2.7 – Динаміка показників фінансової стійкості
ТОВ “Скляний альянс” за 2021-2024 рр.

На стійкість економіки підприємства безпосередньо впливають результати його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності за умови дотримання золотого правила фінансування, вільного маневрування грошовими потоками та ефективним управлінням інвестиціями. Фінансова стійкість залежить від структури капіталу підприємства.

За результатами аналізу: коефіцієнт фінансової незалежності наблизився до нуля, що означає повну залежність від позикових коштів. Позиковий капітал зріс на 3,9% за період 2021-2024 рр., тоді як власний капітал зменшився до від’ємного значення (- 993,8 тис. грн.) в результаті збитковості компанії, яка має негативну тенденцію до зростання. 100% фінансових ресурсів формуються за рахунок зобов’язань, що створює ризик банкрутства.

Отже, підприємство не має власних ресурсів, що є критичним для його майбутнього економічного розвитку. Показники капіталізації, що відображають фінансову сталість ТОВ, тобто рівень залежності підприємства від кредиторів, свідчить про від’ємний власний капітал. Це вкрай негативний сигнал для інвесторів. Загальна сума активів підприємства скоротилася на 92,8% з 2021 по 2024 рік. Підприємство має критично низьку фінансову незалежність. Підприємство не має достатнього власного капіталу, що робить його повністю залежним від зовнішніх запозичень. Це критична ситуація, яка може призвести до банкрутства. Незважаючи на зростання чистого доходу у 2023-2024 роках,

загальний рівень доходів підприємства критично скоротився. Це свідчить про втрату ринкових позицій та неефективне управління доходами. Характерною особливістю фінансової стійкості ТОВ є абсолютна нестача власного оборотного капіталу, що не дає змоги здійснювати подальшу поточну діяльність без проведення активних санаційних заходів, зокрема:

- залучення інвесторів для збільшення власного капіталу;
- оптимізації витрат та пошуку нових джерел доходів;
- зниження кредиторської заборгованості та реструктуризація боргів.

Одним із ключових аспектів оцінювання фінансової сталості підприємства є визначення його ліквідності. Щоб проаналізувати ефективність управління фінансовими ресурсами, необхідно здійснити оцінку ліквідності балансу.

Ліквідність балансу характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання за рахунок наявних активів. Вона оцінюється шляхом порівняння різних складових активів і пасивів балансу. При цьому пасиви відображають фінансові зобов'язання підприємства перед кредиторами. Чим швидше активи можуть бути перетворені в грошові кошти, тим вища ліквідність балансу.

Для оцінки ліквідності малого підприємства передусім класифікують активи за рівнем їх ліквідності, а пасиви – за терміновістю їх погашення.

Ліквідність активів визначається їхньою здатністю швидко трансформуватися в грошову форму без втрати вартості, що є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Чим коротший період конверсії активів у грошові кошти, тим вищий рівень їх ліквідності.

Проведемо аналіз ліквідності балансу ТОВ “Скляний альянс” за період з 2021 по 2024 роки. Динаміку показників ліквідності щодо груп активів та пасивів балансу підприємства наведено в табл. 2.6 та на рис. 2.8 - 2.9.

Таблиця 2.6 – Аналіз ліквідності балансу підприємства за 2021-2024 рр.,

тис. грн

Актив	Розрахунки				Пасив	Розрахунки			
	2021	2022	2023	2024		2021	2022	2023	2024
Найбільш ліквідні активи (A1)	2,2	1,2	1,2	13,8	Поточні зобов'язання за розрахунками (П1)	312350	318126	323611	324457
Середньо-ліквідні активи (A2)	276,4	144429	85322	85465	Короткострокові пасиви (П2)	0	0	0	0
Повільно ліквідні активи (A3)	1206	306,8	0,1	6,1	Довгострокові зобов'язання (П3)	0	0	0	0
Важколіквідні активи (A4)	310873	173162	237776	237978	Постійні пасиви (П4)	8,6	-226,5	-511,3	-993,8
Баланс	312358	317899	323100	323464	Баланс	312358	317899	323100	323464

Аналіз ліквідності балансу є важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості підприємства, який дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство може виконувати свої фінансові зобов'язання та управляти ресурсами для забезпечення безперебійної діяльності.

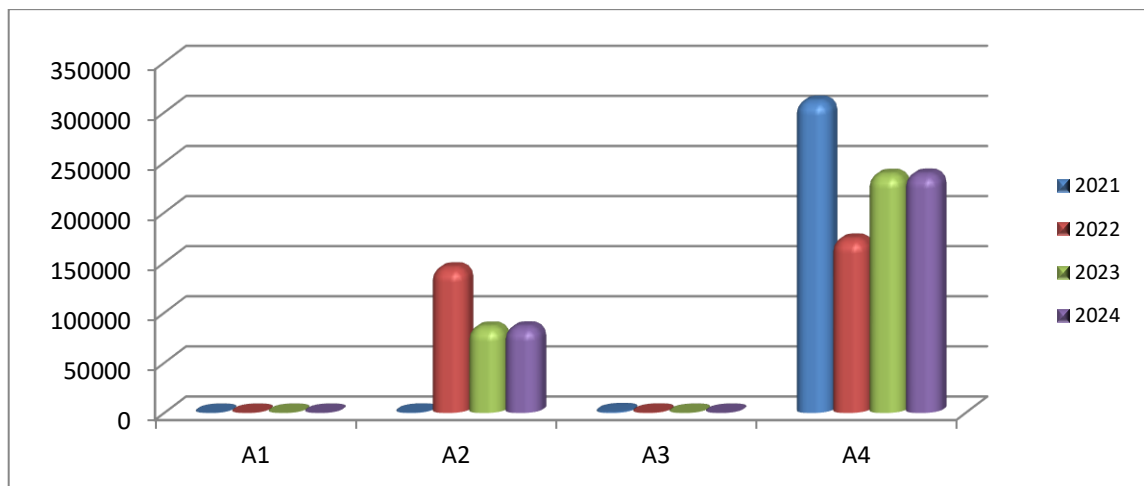

Рис. 2.8 – Динаміка зміни статей активу балансу за ступенем ліквідності за 2021-2024 рр., тис. грн.

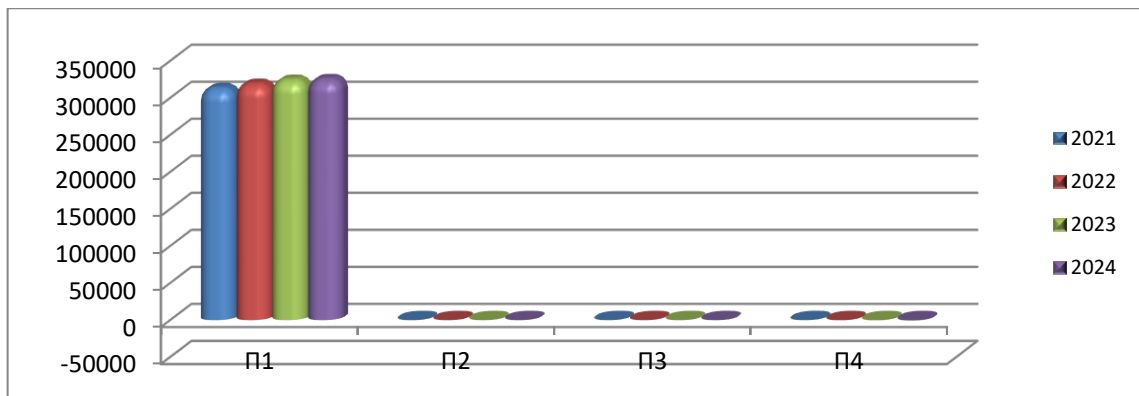

Рис. 2.9 – Динаміка зміни статей пасиву балансу за термінами погашення зобов'язань за 2021-2024 рр., тис. грн.

За цим критерієм активи поділяються на чотири основні групи:

А1 (високоліквідні активи) – включають грошові кошти, їх еквіваленти, короткострокові фінансові вкладення та цінні папери. Ці активи можуть бути використані для поточних розрахунків негайно.

А2 (швидко ліквідні активи) – це дебіторська заборгованість, платежі за якою очікуються протягом року після звітної дати. Її ліквідність залежить від платоспроможності боржників, умов надання кредитів та ефективності роботи фінансових служб.

А3 (повільно ліквідні активи) – включають запаси матеріальних цінностей, довгострокову дебіторську заборгованість, фінансові вкладення та інші оборотні активи. Реалізація таких активів потребує додаткового часу на пошук покупців та інші операційні процеси.

А4 (важко ліквідні активи) – охоплюють необоротні активи (за винятком довгострокових фінансових вкладень), що використовуються в господарській діяльності підприємства протягом тривалого періоду.

Пасиви балансу, залежно від термінів погашення зобов'язань, також класифікуються на чотири групи:

П1 (негайні пасиви) – містять кредиторську заборгованість, зобов'язання перед постачальниками, заборгованість з податків, виплат заробітної плати, розрахунки за дивідендами, а також прострочені кредити.

П2 (короткострокові пасиви) – включають короткострокові банківські кредити, поточні зобов'язання за довгостроковими позиками та видані векселі.

П3 (довгострокові пасиви) – складаються з довгострокових фінансових зобов'язань за кредитами та позиками, а також відстрочених податкових зобов'язань.

П4 (постійні пасиви) – це власні кошти підприємства, що включають власний капітал та довгострокові зобов'язання, відображені у звітності

Баланс підприємства вважають абсолютно ліквідним, якщо: $A1 > П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$.

На даному підприємстві співвідношення активів та пасивів такі:

- у 2021 році: $A1 < П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$; $A4 > П4$;
- у 2022 році: $A1 < П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$; $A4 > П4$;
- у 2023 році: $A1 < П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$; $A4 > П4$;
- у 2024 році: $A1 < П1$; $A2 > П2$; $A3 > П3$; $A4 > П4$.

Перша умова $A1 > П1$ за весь період дослідження не виконується через надлишок поточних зобов'язань за розрахунками.

Друга умова $A2 > П2$ за весь період дослідження виконується, і це свідчить про те, що підприємство здатне покращити свою платоспроможність за рахунок швидко ліквідних активів.

Третя умова $A3 > П3$ за весь період дослідження виконується за рахунок відсутності довгострокових зобов'язань.

Четверта умова $A4 < П4$, яка характеризує мінімальну фінансову стійкість не виконується за весь період дослідження.

Виконання перших трьох умов свідчить про те, що поточні активи підприємства ($A1+A2+A3$) перевищують зобов'язання ($П1+П2+П3$), тобто воно має власний оборотний капітал. На даному підприємстві виконані не всі умови, що свідчить про відсутність власного оборотного капіталу.

Таким чином бачимо, що на кінець 2024 року співвідношення груп активів та пасивів свідчать про те, що баланс ТОВ «Скляний альянс» не є абсолютно ліквідним.

Для визначення поточного стану та перспективних тенденцій ліквідності балансу розрахуємо суму надлишку та нестачі для кожної з аналізованих груп.

Таблиця 2.7 – Розрахунок платіжного надлишку або нестачі за 2021-2024 рр., тис. грн.

Показник	Платіжний надлишок або нестача, +/-			
	2021	2022	2023	2024
A1-П1	-312348,1	-318125	-323610,1	-324444
A2-П2	276,4	144429,5	85322,3	85465,7
A3-П3	1206,7	306,8	0,1	6,1
A4-П4	310865	173388,7	238287,7	238972,2

Співставлення результату ліквідності за першими двома групами характеризує поточну ліквідність. За весь період платіжна нестача у першій групі значно збільшилась, що суттєво знижує ліквідність балансу за умови виникнення короткострокових зобов'язань.

У другій групі платіжний надлишок збільшився з 276,4 тис грн. до 85465,7 тис. грн., що являється негативною тенденцією.

Перспективна ліквідність характеризується платіжним надлишком у третій та четвертій групах.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється не лише шляхом класифікації активів і пасивів, а й за допомогою спеціальних коефіцієнтів, які характеризують співвідношення певних статей балансу та його структуру. Такі показники застосовуються для оцінки спроможності підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання. Вони дозволяють визначити рівень платоспроможності компанії не лише на певний момент часу, а й у разі виникнення кризових ситуацій.

Результати розрахунку відносних показників ліквідності наведено в табл. 2.9 та на рис. 2.10.

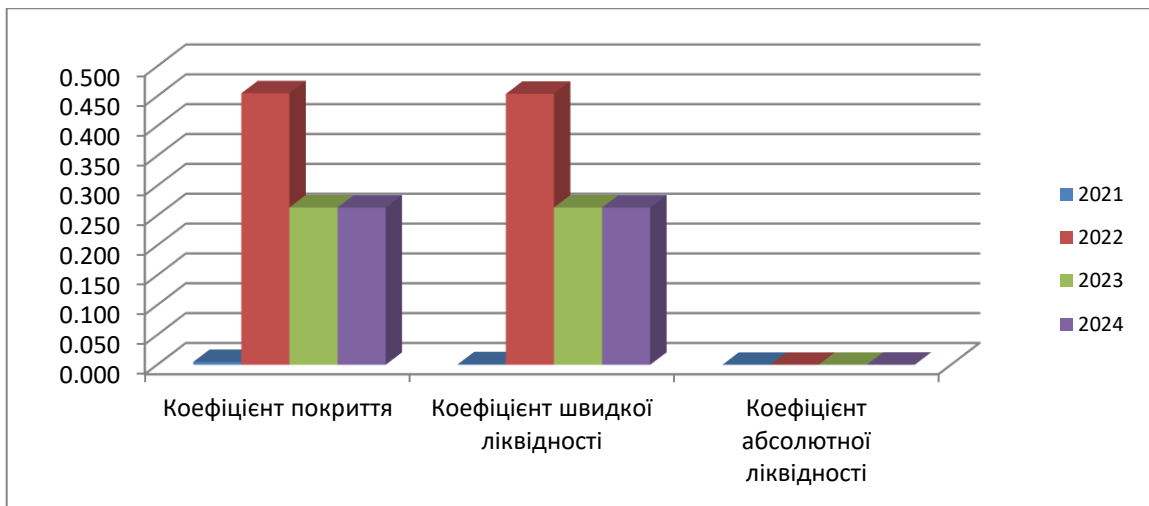

Рис. 2.10 – Динаміка коефіцієнтів ліквідності ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр.,

Коефіцієнт покриття (>2) – визначається як співвідношення всіх оборотних активів до поточних зобов'язань. Він характеризує достатність оборотних засобів для покриття боргів. За досліджуваний період значення цього коефіцієнта значно нижче нормативного рівня, що свідчить про недостатній рівень ліквідності. На кінець 2014 року його значення становило 0,005, тобто на кожен 1 гривню зобов'язань підприємство має лише 0,005 гривень поточних активів. Це свідчить про низьку ліквідність балансу та нездатність компанії покривати свої поточні борги.

Коефіцієнт швидкої ліквідності (>1) – показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена не тільки за рахунок грошових коштів, але й за рахунок очікуваних фінансових надходжень. Протягом 2021-2024 років цей коефіцієнт мав значення нижче нормативного рівня. На кінець 2014 року він становив 0,263, що означає, що підприємство має лише 0,263 гривні ліквідних активів на кожен 1 гривню поточних зобов'язань. Це свідчить про брак фінансових ресурсів для покриття боргів у разі вчасного надходження коштів від дебіторів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($>0,2$) – характеризує негайну готовність підприємства погасити поточні зобов'язання та визначається як відношення суми грошових коштів підприємства та поточних фінансових інвестицій до суми поточних зобов'язань. У період 2021-2024 років значення

цього коефіцієнта не відповідало нормативним показникам, що свідчить про відсутність у підприємства можливості оперативного погашення хоча б частини своїх поточних боргів.

Таким чином, спостерігається негативна тенденція до зниження ліквідності та платоспроможності підприємства, що може свідчити про фінансові труднощі та необхідність перегляду стратегії управління фінансовими ресурсами.

2.3. Оцінка ділової активності ТОВ «Скляний альянс»

Фінансове управління підприємством є складною системою, що об'єднує процеси ухвалення та реалізації управлінських рішень, спрямованих на ефективне формування, розподіл, використання та нарощення фінансових ресурсів. Головною метою є досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей підприємства, забезпечення його стабільного функціонування та подальшого розвитку в умовах динамічного зовнішнього середовища.

За умов нестабільності економічного середовища в Україні особливого значення набуває своєчасний аналіз фінансового стану підприємства, визначення його платоспроможності та пошук шляхів зміцнення фінансової стабільності.

Наступним етапом дослідження ефективного розміщення фінансових ресурсів є оцінка ділової активності підприємства. Цей показник є узагальненою характеристикою, що охоплює різні аспекти діяльності компанії: її ринкову позицію, географію ділових відносин, репутацію серед партнерів, рівень інноваційної та інвестиційної активності, конкурентоспроможність. Ділова активність відображає динаміку ефективності господарської діяльності, і позитивні зміни цих показників сприяють покращенню фінансового стану підприємства. Результати розрахунків показників ділової активності досліджуваного підприємства наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Алгоритм розрахунку показників ділової активності
ТОВ «Скляний альянс»

Показник	Розрахункова формула	Значення			
		2021	2022	2023	2024
Коефіцієнт оборотності активів	Чиста виручка від реалізації продукції / Середня вартість активів	0,0	0,00222	0,00389	0,00415
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середня вартість виробничих запасів	0,0	0,0	0,0	0,0
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації продукції / Середня величина дебіторської заборгованості	0,0	0,00493	0,01497	0,01597
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Сума закупівель / Середня величина кредиторської заборгованості	0,0	0,00756	0,02136	0,02146
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чиста виручка від реалізації продукції / Середня величина власного капіталу	0,0	-3,11082	-2,45590	-1,35148

Основні завдання аналізу ділової активності:

- оцінка ринкових позицій підприємства та його конкурентоспроможності;
- вивчення ефективності використання активів та забезпеченості підприємства власними оборотними коштами;
- оцінка рентабельності та фінансової стійкості;
- аналіз ліквідності, платоспроможності та загальної фінансової стабільності.

На основі даних табл. 2.10 можна зробити такі висновки: коефіцієнт оборотності активів відображає швидкість обігу всього капіталу, вкладеного в підприємство. Він показує, скільки грошових одиниць реалізованої продукції припадає на одну грошову одиницю активів. У досліджуваному підприємстві на кінець 2024 року цей показник становив 0,00415 одиниць реалізованої продукції на 1 грн активів.

Коефіцієнт оборотності виробничих запасів показує частоту обігу запасів, допомагаючи визначити можливі резерви зростання виробництва. Його зниження в ТОВ «Скляний альянс» свідчить про зростання товарно-матеріальних запасів, що може негативно позначатися на фінансовому стані підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості відображає, скільки разів за звітний період дебіторська заборгованість перетворювалася на готівку. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості характеризує залучені кошти, що підлягають поверненню.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу деталізує коефіцієнт оборотності активів, підкреслюючи ефективність використання капіталу власників.

Для аналізу рівня дебіторської заборгованості підприємства у 2021-2024 роках застосовувався коефіцієнт залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість, який розраховується як співвідношення загальної суми дебіторської заборгованості до загальної суми оборотних активів.

Динаміка показників демонструє зменшення дебіторської заборгованості у 2024 році порівняно з 2023 роком, що вказує на покращення управління оборотними активами. У 2024 році коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зріс на 0,03 обороти порівняно з 2021 роком, що свідчить про зменшення комерційного кредиту для клієнтів. Водночас збільшення строків погашення дебіторської заборгованості може негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства через зростання потреби у позикових коштах.

Коефіцієнти ділової активності суттєво впливають на фінансові результати підприємства та його платоспроможність. Прискорення обороту активів дозволяє вивільняти ресурси, знижувати необхідність у значних запасах сировини, матеріалів, палива та незавершеного виробництва. Це, у свою чергу, зменшує витрати на їхнє зберігання та вивільняє грошові кошти, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Детальний аналіз витрат підприємства представлено в табл. 2.11 та на рис. 2.11. Аналізуючи дані табл. 2.11, можна зробити висновок, що у 2024 році собівартість реалізованої продукції становила -40,7 тис. грн., що на 244,3 тис. грн. менше порівняно з 2023 роком. Темп приросту за період 2023-2024 років склав -85,7%. У зіставленні з показниками 2022 та 2021 років собівартість реалізації скоротилася на 40,7 тис. грн. Частка собівартості реалізації в загальних витратах підприємства у 2024 році становила 2,2%.

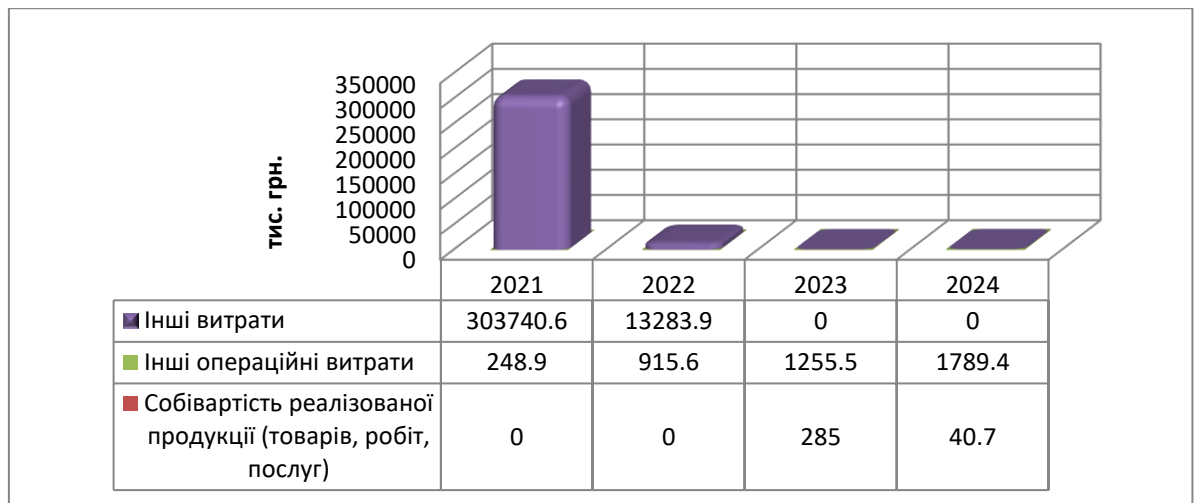

Рис. 2.11 - Динаміка складу витрат ТОВ «Скляний альянс», тис. грн.

Інші операційні витрати у 2024 році досягли 1789,4 тис. грн., що на 533,9 тис. грн. перевищує показник 2023 року. Темп приросту за рік становив 42,5%. Порівнюючи з 2022 роком, спостерігається зростання на 873,8 тис. грн. У період з 2021 по 2024 рік інші операційні витрати збільшилися на 1540,5 тис. грн., а темп приросту за ці роки досяг 618,9%. Частка цих витрат у загальних витратах підприємства у 2024 році складала 97,8%.

Інші витрати у 2024 році були відсутні. У порівнянні з 2022 роком вони скоротилися на 13283,9 тис. грн., а за період 2021-2024 років загальне скорочення склало 303740,6 тис. грн. Темп приросту за цей період становив -100%. Частка інших витрат у загальних витратах підприємства у 2024 році дорівнювала 0,00%.

Таблиця 2.11 – Аналіз динаміки структури витрат ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр.

Вид витрат	Код рядка	За рік, тис. грн.				Питома вага у підсумку за рік, %				Відхилення питомої ваги, %		
		2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2024 від 2023	2024 від 2022	2024 від 2021
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	080	0	0	-285	-40,7	0,0	0,0	18,5	2,2	-16,3	2,2	2,2
Інші операційні витрати	090	-248	-915	-1255	-1789	0,1	6,4	81,5	97,8	16,3	91,3	97,7
Інші витрати	100	-303741	-13284	0	0	99,9	93,6	0,0	0,0	0,0	-93,6	-99,9
Всього витрати	120	-303990	-14200	-1540	-1830	-	-	-	-	-	-	-

Загальні витрати підприємства у 2024 році склали 1830,1 тис. грн., що на 289,6 тис. грн. більше, ніж у 2023 році. Темп приросту за останній рік становив 18,8%. У порівнянні з 2022 роком загальні витрати зменшилися на 12369,4 тис. грн., а темп приросту за два роки склав -87,1%. Протягом 2021-2024 років загальна сума витрат скоротилася на 302159,4 тис. грн., що відповідає темпу приросту -99,4%.

Оцінювання ділової активності слід здійснювати за групами показників, щоб надати їх управлінському персоналу підприємства для подальшого аналізу. Це дозволить спільно розробити заходи щодо покращення показників діяльності, визначити еталонні орієнтири для підприємства та забезпечити його конкурентоспроможність на ринку товарів і послуг. Збільшення чистої рентабельності, рентабельності капіталу та рентабельності обороту свідчить про покращення фінансового стану і підвищення рівня ділової активності на досліджуваному підприємстві.

Результати розрахунків цих показників для ТОВ «Скляний альянс» представлено в табл. 2.13 та на рис.2.12-2.13.

Таблиця 2.12 – Показники рентабельності підприємства

Назва показника	Призначення (опис)
Рентабельність активів	Визначається як відношення прибутку до середньорічної вартості всіх активів. Показує, скільки прибутку припадає на 1 грн активів. Характеризує ефективність управління.
Рентабельність власного капіталу	Розраховується як відношення прибутку до середньорічної вартості власного капіталу. Відображає прибутковість капіталу власників підприємства.
Рентабельність продажу	Показує, скільки прибутку отримує підприємство з кожної гривні продажу. Визначається як відношення прибутку від продажу до обсягу реалізованої продукції.
Рентабельність продукції	Обчислюється як відношення прибутку від продажу до собівартості продукції. Визначає прибуток на кожну гривню витрат.
Чиста рентабельність підприємства	Визначається як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості майна.
Коефіцієнт оборотності активів	Показує ефективність використання активів щодо реалізації. Визначається як обсяг реалізації поділений на середньорічну вартість активів.

Таблиця 2. 13 – Розрахунок показників рентабельності «Скляний альянс» за 2021-2024 рр.,%

Назва показника	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік
Рентабельність (збитковість) капіталу	0,00	-0,07	-0,09	-0,15
Рентабельність (збитковість) власного капіталу	153,5	- 103,8	-5,6	-48,5
Чиста рентабельність продажу	0	-33,4	-22,7	-35,9
Чиста рентабельність підприємства	0	-0,334	-0,227	-0,359
Коефіцієнт оборотності активів	0,956	0,002	0,004	0,004

На основі наданих даних табл. 2.13 можна зробити наступні висновки про фінансову діяльність підприємства. Зниження рентабельності капіталу – у 2021 році підприємство було на нульовому рівні рентабельності, але вже з 2022 року воно стало збитковим.

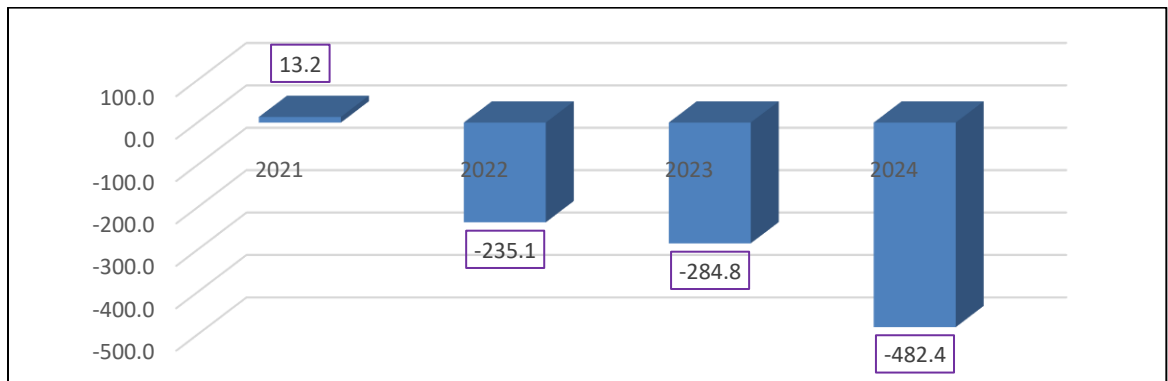

Рис. 2.12 – Динаміка чистого прибутку (збитку) діяльності ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр., тис. грн.

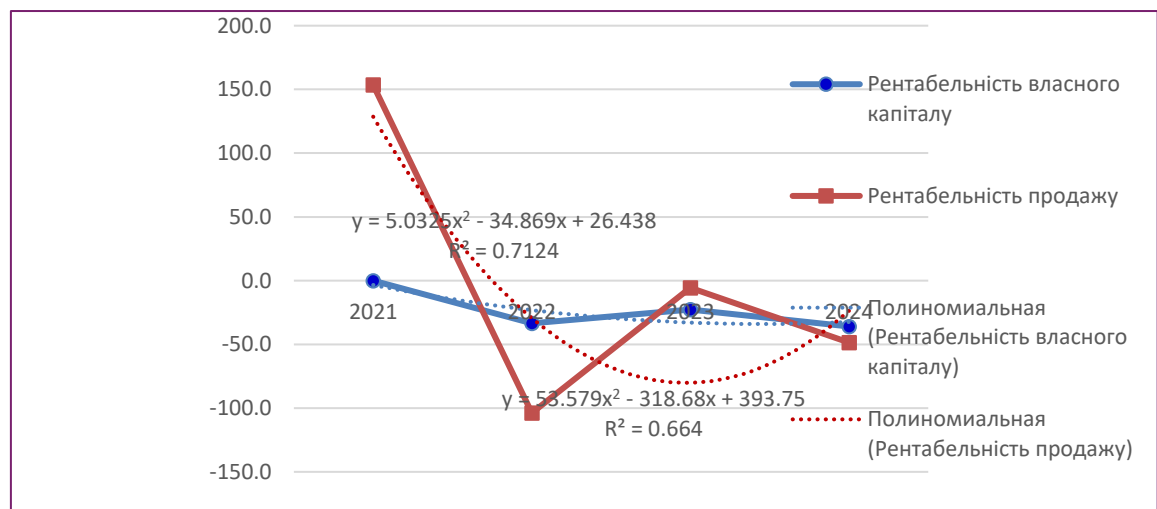

Рис. 2. 13 – Динаміка показників рентабельності (збитковості) ТОВ «Скляний альянс» за 2021-2024 рр., %

Рівень збитковості зростає, досягаючи -15% у 2024 році. Рентабельність власного капіталу – показник також має негативну динаміку. У 2021 році він був позитивним (153,5%), проте в наступні роки спостерігається значне падіння, особливо у 2022 році (-103,8%), що свідчить про суттєві втрати підприємства. Чиста рентабельність продажу – підприємство працювало без прибутку в 2021 році, а починаючи з 2022 року почало зазнавати збитків. Найгірша ситуація у 2014 році (-35,9%). Чиста рентабельність підприємства – аналогічно, вона різко впала після 2021 року і залишалася негативною в наступні роки. Коефіцієнт оборотності активів – цей показник різко впав після 2021 року. Якщо в 2021 році він становив 0,956, що означає відносно нормальну активність підприємства, то в наступні роки (2022-2024) він був майже нульовим (0,002-0,004), що свідчить про стагнацію або фактичне припинення господарської діяльності.

Отже, ТОВ “Скляний альянс»” за 2021-2024 роки поступово занепадало, з кожним роком його фінансові показники погіршувалися. Значне зниження рентабельності власного капіталу та продажів вказує на проблеми з прибутковістю та ефективністю управління. Катастрофічне падіння коефіцієнта оборотності активів свідчить про майже повну зупинку бізнес-процесів. Якщо не буде вжито термінових заходів щодо оптимізації витрат, збільшення продажів або зміни бізнес-моделі, підприємство може опинитися під загрозою банкрутства. Тож, перевіримо підприємства на ймовірність банкрутства на основі відомих методичних підходів, зокрема з використанням одно факторної дискримінантної моделі Бівера та багато факторної моделі О. Терещенка, як найбільш об’єктивних та дієвих економіко-математичних моделей.

Оцінювання ймовірності банкрутства підприємства за допомогою дискримінантного аналізу є поширеним і ефективним методом фінансового прогнозування. Його суть полягає у побудові математичної моделі, яка дозволяє розділити підприємства на «стабільні» та «схильні до банкрутства» на основі фінансових показників. Дискримінантний аналіз формує інтегральний показник (Z-показник) на основі вагових коефіцієнтів і фінансових змінних (наприклад, ліквідність, прибутковість, структура капіталу, оборотність активів тощо).

Отримане значення порівнюється з критичними межами, що дозволяє оцінити ймовірність фінансових труднощів. Перевагами методу є: можливість раннього виявлення фінансових ризиків; орієнтація на об'єктивні дані фінансової звітності; простота у використанні після побудови моделі.

Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства за методикою, запропонованою О. О. Терещенком, базується на шести ключових показниках, що дозволяють більш точно відобразити особливості діяльності українських компаній. Обчислення інтегрального індикатора здійснюється за такою формулою:

$$Z = 0,4X_1 + 0,75X_2 + 0,15X_3 + 0,42X_4 + 1,8X_5 + 0,063X_6 - 2,16 \quad (2.1)$$

де: X_1 – співвідношення високоліквідних активів до виручки від реалізації продукції;

X_2 – відношення сукупних активів до обсягу позикових коштів;

X_3 – частка чистого прибутку у загальній сумі активів;

X_4 – частка чистого прибутку у виручці від реалізації;

X_5 – частка виробничих запасів у виручці;

X_6 – відношення виручки до загального обсягу активів.

Розраховані значення за цією моделлю наведені у табл. 2.14.

Значення розрахованого індикатора Z інтерпретується наступним чином:

- якщо $Z < -0,55$, фінансовий стан компанії оцінюється як незадовільний;

- при $-0,55 < Z < 0,55$ зробити однозначні висновки неможливо, потрібно провести додатковий аналіз;

- якщо $Z > 0,55$, фінансовий стан визнається задовільним.

Згідно з отриманими результатами, фінансовий стан підприємства впродовж аналізованого періоду залишається негативним. У 2021 році інтегральний показник склав $-1,4099$, що свідчить про критичний стан фінансів. У 2022 році відбулося незначне покращення до $-1,0593$, а у 2023 – до $-1,0599$. Однак у 2024 році індикатор знову погіршився до $-1,4075$. Таким чином, загальна

оцінка свідчить про незадовільний фінансовий стан, і підприємству необхідно вжити комплекс заходів для його покращення.

Таблиця 2.14 – Інтегральні показники ймовірності банкрутства ТОВ «Скляний альянс» за дискримінантною моделлю Терещенка

Показник	Формула розрахунку	Значення			
		2021	2022	2023	2024
X1	високоліквідні активи/виручка від реалізації	0,0	0,0017	0,0009	0,0102
X2	усього активів/позикових коштів	1,0	0,9992	0,9984	0,9969
X3	чистий прибуток/усього активів	0,0	0,0022	0,0038	0,0041
X4	чистий прибуток/виручка від реалізації	0,0	0,8333	0,8333	0,0
X5	виробничі запаси/виручка від реалізації	0,0	0,0	0,0	0,0
X6	виручка від реалізації/усього активів	0,0	0,0026	0,0046	0,0
Z	$0,4X1 + 0,75X2 + 0,15X3 + 0,42X4 + 1,8X5 + 0,063X6 - 2,16$	-1,4099	-1,05934	-1,0599	-1,40756

Крім того, для аналізу структури балансу можна скористатися коефіцієнтом Бівера, який дозволяє визначити здатність підприємства виконувати свої зобов'язання. Формула розрахунку має вигляд:

$$KB = (ЧП - А) / (ДЗ + ПЗ) \quad (2.2)$$

де: KB – коефіцієнт Бівера;

ЧП – чистий прибуток;

А – нарахована амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Критерієм задовільної структури є значення коефіцієнта в межах 0,2–0,4. Якщо ж $KB < 0,2$, це свідчить про наявність фінансових ризиків та потенційні проблеми з платоспроможністю.

Таким чином, результати аналізу свідчать про стабільно незадовільний фінансовий стан підприємства протягом чотирьох років. Значення коефіцієнта Бівера жодного разу не перевищили порогового рівня 0,2, що є свідченням низької ефективності управління прибутком. Це також вказує на обмежені можливості підприємства щодо фінансування подальшого розвитку виробництва за рахунок внутрішніх ресурсів.

Таблиця 2.15 – Розрахунок коефіцієнту Бівера за 2021-2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024
Чистий прибуток	13,2	-235,1	-284,8	-482,4
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0
Поточні зобов'язання	312350,3	318126,2	323611,3	324457,8
Коефіцієнт Бівера	0,0011	0,0007	0,0009	0,0015

Висновки до розділу 2

На основі проведеного аналізу фінансової стійкості та ефективності управління фінансовими ресурсами ТОВ «Скляний альянс» можна зробити такі висновки.

1. Фінансове управління на підприємстві здійснюється на низькому рівні, що створює підвищені ризики та негативно впливає на загальний фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання. Попри зростання чистого доходу (виручки) від реалізації продукції у 2024 році порівняно з 2021 роком на 1343,1 тис. грн, що свідчить про позитивну динаміку, витрати за аналогічний період зросли ще значніше — на 1540,5 тис. грн, що, навпаки, характеризує діяльність підприємства з негативного боку.

2. Результати дослідження свідчать про неефективне використання наявних фінансових ресурсів. Зокрема, структура активів є критично дисбалансованою: 99,5% припадає на необоротні активи, тоді як на оборотні — лише 0,5%, що значно обмежує гнучкість та платоспроможність підприємства. Станом на кінець 2024 року капітал підприємства повністю сформований за рахунок залучених коштів, що свідчить про відсутність власного капіталу. Така ситуація вкрай

загрозлива, адже підприємство не має можливості своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання, що загострює кризові явища в його діяльності.

3. Показник рентабельності власного капіталу також демонструє негативну тенденцію. У 2021 році він становив значну позитивну величину (153,5%), однак вже у 2022 році впав до -103,8%, що є свідченням серйозних фінансових втрат та негативного впливу на інтереси власників підприємства. Аналіз чистої рентабельності продажів вказує на відсутність прибутку у 2021 році, а з 2022 року – на систематичне отримання збитків. Найгірший результат зафіксовано у 2024 році, де рівень рентабельності становив -35,9%, що підтверджує критичний стан прибутковості реалізації продукції.

Схожу динаміку демонструє і чиста рентабельність підприємства, яка після 2021 року суттєво знизилася й залишалася у від'ємній площині протягом наступних років. Це свідчить про те, що підприємство не лише втрачає прибутковість, але й стикається з глибокими фінансовими проблемами.

Окрему увагу заслуговує коефіцієнт оборотності активів: у 2021 році він становив 0,956, що характеризує відносно задовільну активність підприємства. Однак у період 2022–2024 років показник різко знижується до майже нульового рівня (0,002–0,004), що свідчить про зниження інтенсивності використання активів і можливу зупинку основної господарської діяльності.

4. Аналіз фінансових коефіцієнтів, пов'язаних з оцінкою ймовірності банкрутства, дозволяє зробити висновок, що ТОВ «Скляний альянс» перебуває у вкрай уразливому фінансовому становищі та має високий ризик фінансової неспроможності.

5. На підставі отриманих результатів можна стверджувати, що фінансове становище підприємства є критичним. Для покращення ситуації необхідно розробити та впровадити комплекс заходів, спрямованих на ефективніше використання фінансових ресурсів. Зокрема, підприємству доцільно зосередитись на підвищенні ефективності управлінських рішень та пошуку резервів для фінансового оздоровлення підприємства.

Загалом, ефективне управління фінансовими ресурсами є основою не лише стабільного функціонування підприємства, а й визначальним чинником його конкурентоспроможності в умовах сучасного ринку. Фінансове управління передбачає прийняття виважених рішень на основі професійного досвіду та аналізу поточних умов, що дозволяє оперативно реагувати на виклики середовища.

Оптимізація управління фінансовими ресурсами — це стратегічний напрямок підвищення загальної ефективності господарської діяльності. Вона забезпечує сталий розвиток підприємства, зміцнення його фінансової стійкості та зменшення впливу ризиків. У таких умовах ключовим інструментом виступає системний підхід, що дозволяє адаптувати управлінські рішення до динаміки зовнішнього та внутрішнього середовища та відповідати стратегічним цілям організації.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «СКЛЯНИЙ АЛЬЯНС»

3.1. Диверсифікація виробництва як ключовий чинник стабілізації фінансової стійкості підприємства

Враховуючи кризовий фінансовий стан ТОВ «Скляний альянс», про що свідчать дослідження результатів його фінансової діяльності протягом 2021 – 2024 років, на наш погляд, диверсифікація виробництва із залученням іноземних інвесторів є основним стратегічним кроком, спрямованим на оновлення й розширення асортименту продукції та вихід на нові ринки збуту. Це може значно вплинути на стійкість, прибутковість та конкурентоздатність підприємства. Сприятиме зниженню ризиків, так як залежність від одного виду продукції та сегменту ринку (виробництво склотари) робить його вразливим до змін у споживчих перевагах, технологічних інновацій, дій конкурентів або економічних криз. Диверсифікація дозволяє розподілити ризики між різними напрямками діяльності. Відбудеться підвищення стабільності доходів. Різні види склотари та нові ринки можуть мати різну сезонність попиту й чутливість до економічних циклів. Диверсифікація може згладити коливання доходів і забезпечити більш стабільний грошовий потік. Розширюватимуться ринкові можливості через вихід на нові сегменти ринку, а пропонування нових видів продукції може відкрити доступ до більшої кількості клієнтів і задовольнити ширший спектр потреб. Покращиться використання ресурсів. Існуючі виробничі потужності, технології, знання та досвід можуть бути використані для виробництва нових видів склотари або для виходу на суміжні ринки, підвищуючи ефективність використання активів. Ширший асортимент продукції та присутність на різних ринках можуть зробити підприємство більш привабливим для клієнтів та зміцнити його позиції порівняно з конкурентами, які спеціалізуються на вузькому спектрі продукції.

Розширення в суміжні галузі може створити синергетичні ефекти, наприклад, у сфері постачання, збуту, маркетингу або технологій, що призведе до зниження витрат та підвищення ефективності, що створює синергію. Диверсифікація може залучити нові групи споживачів, які раніше не були зацікавлені в основній продукції підприємства.

Для визначення найбільш перспективних напрямів диверсифікації виробництва ТОВ «Скляний альянс» проведемо моніторинг ринку збуту для виробників склотари в Україні, який є досить розвиненим та має значний потенціал, хоча й зазнає впливу різних економічних та соціальних факторів. Основні характеристики ринку включають: споживачів, тенденції та перспективи освоєння ринку флот-скла.

Надамо характеристику основних споживачів ринку склотари.

Харчова промисловість. Один з найбільших споживачів склотари для консервування (овочі, фрукти, варення, мед), напоїв (соки, вода, молочні продукти), соусів, дитячого харчування тощо. Зростання крафтових виробництв харчової продукції стимулює попит на різноманітну та якісну склотару.

Алкогольна промисловість. Традиційно великий сегмент споживання склотари для горілки, вина, пива, коньяку, лікерів. Однак, останнім часом спостерігається тенденція до скорочення споживання міцного алкоголю, що може впливати на обсяги замовлень.

Фармацевтична промисловість. Зростаючий сегмент, особливо в умовах нестабільної епідеміологічної ситуації у світі. Потребує якісної склотари для ампул, флаконів, сиропів та інших медичних препаратів.

Косметична та парфумерна промисловість. Використовує склотару для кремів, лосьйонів, шампунів, парфумів. Вимоги до дизайну та якості тари в цьому сегменті є досить високими.

Хімічна промисловість. Потребує спеціалізованої склотари для технічних рідин, розчинників, клеїв.

Основні тенденції розвитку ринку склотари:

- перевага склотари над пластиком: Зростання екологічної свідомості споживачів сприяє збільшенню попиту на склотару як більш екологічний та безпечний вид упаковки;
- індивідуалізація та дизайн: Зростає попит на ексклюзивну склотару з оригінальним дизайном, що допомагає виробникам виділити свою продукцію на полицях;
- зростання сегменту крафтової продукції: Малі та середні виробники напоїв та продуктів харчування все більше потребують невеликих партій якісної та оригінальної склотари;
- посилення конкуренції: На ринку присутні як вітчизняні, так і іноземні виробники, що створює конкурентне середовище;
- залежність від цін на енергоносії та сировину: Зростання цін на газ та інші ресурси може впливати на собівартість виробництва склотари;
- проблеми зі збором та переробкою склобою: Відсутність розвиненої системи сортування сміття ускладнює використання вторинної сировини;
- вплив воєнних дій: Повномасштабне вторгнення Росії призвело до руйнування деяких виробничих потужностей та логістичних проблем, що вплинуло на ринок.

Перспективи освоєння ринку флот-скла

Ринок флот-скла в Україні має значні перспективи для розвитку вітчизняних виробників, оскільки наразі він значною мірою залежить від імпорту. Флот-скло є базовим видом листового скла, що використовується в багатьох галузях:

- будівництво: виробництво вікон, дверей, фасадів, скляних перегородок;
- автомобільна промисловість: виготовлення лобового, бокового та заднього скла;
- виробництво меблів: скляні стільниці, полиці, дверцята;
- побутова техніка: скляні елементи духовок, холодильників тощо.

Перспективи освоєння ринку флот-скла для виробників склотари пов'язані з:

- диверсифікацією виробництва: використання існуючих виробничих потужностей та технологічних знань для розширення асортименту продукції;
- зростаючим попитом: відновлення та розвиток будівельної галузі після війни, а також потреби інших галузей промисловості створюватимуть стабільний попит на флот-скло;
- зниження залежності від імпорту: власне виробництво дозволить зменшити залежність від іноземних постачальників та коливань валютних курсів;
- створення нових робочих місць та розвиток економіки: запуск виробництва флот-скла сприятиме розвитку суміжних галузей та створенню нових робочих місць;
- залучення інвестицій: перспективи зростання ринку можуть залучити як вітчизняні, так і іноземні інвестиції у будівництво нових виробничих потужностей;
- державна підтримка: можливість отримання державної підтримки для розвитку імпортозаміщуючих виробництв.

Однак, для успішного освоєння ринку флот-скла виробникам склотари в Україні необхідно буде здійснити комплекс заходів:

- здійснити значні інвестиції: будівництво лінії з виробництва флот-скла є капіталомістким проектом;
- забезпечити доступ до якісної сировини: потрібні стабільні поставки кварцового піску, соди, доломіту та інших компонентів;
- освоїти нові технології: виробництво флот-скла вимагає спеціальних знань та технологій;
- створити ефективну систему збуту: налагодити канали поставок до основних споживачів;
- конкурувати з існуючими імпортерами: запропонувати конкурентоспроможні ціни та якість продукції.

Незважаючи на певні виклики, освоєння ринку флот-скла є стратегічно важливим напрямком для розвитку вітчизняної скляної промисловості, що може забезпечити її довгострокове зростання та незалежність. Наявність власного виробництва флот-скла також може позитивно вплинути на собівартість виробництва склотари, роблячи її більш конкурентоздатною.

Враховуючи результати моніторингу ринку склотари в Україні та перспективи його розвитку, вважаємо, що найбільш ефективним напрямом розвитку й диверсифікації виробництва у ТОВ «Скляний альянс» є виробництво флоат-скла, зокрема плаского флоат-скла дзеркальної та автомобільної якості у партнерстві з іноземними компаніями аналогічної спеціалізації.

Можливості для диверсифікації можуть бути різноманітними і залежать від специфіки підприємства, його ресурсів та ринкової кон'юнктури. Розглянемо основні потенційні напрямки.

1. Розширення асортименту склотари за призначенням:
 - Виробництво склотари для харчової промисловості:
 - Банки різного об'єму та форми для консервування (овочі, фрукти, варення, мед).
 - Пляшки для напоїв (соки, вода, молочні продукти).
 - Спеціалізована тара для соусів, кетчупів, майонезів.
 - Тара для дитячого харчування.
 - Виробництво склотари для алкогольної промисловості:
 - Пляшки різної форми та об'єму для горілки, вина, коньяку, пива, лікерів.
 - Ексклюзивна тара з оригінальним дизайном.
 - Виробництво склотари для фармацевтичної та косметичної промисловості:
 - Флакони для ліків, сиропів, ін'єкцій.
 - Банки та флакони для кремів, лосьйонів, шампунів.
 - Флакони для парфумерії.
 - Виробництво склотари для хімічної промисловості:

- Пляшки та банки для технічних рідин, розчинників, клеїв.
- 2. Розширення асортименту за типом скла та технологією виробництва:
 - Виробництво кольорового скла (зелене, коричневе, синє тощо).
 - Виробництво ударостійкого або термостійкого скла.
 - Виробництво полегшеної склотари.
 - Застосування нових технологій декорування скла (нанесення етикеток, гравірування, фарбування).
- 3. Вихід на нові ринки:
 - Експорт продукції на зовнішні ринки.
 - Освоєння нових регіонів всередині країни.
 - Продаж склотари безпосередньо кінцевим споживачам (наприклад, через інтернет-магазин).
- 4. Вертикальна інтеграція:
 - Розширення діяльності на суміжні галузі, наприклад, виробництво кришок, етикеток або послуги з розливу та пакування.
 - Переробка склобою для власного виробництва, що дозволить знизити витрати на сировину та сприятиме екологічності.
- 5. Горизонтальна диверсифікація:
 - Виробництво інших виробів зі скла, які не є тарою (наприклад, скляні будівельні матеріали, декоративне скло).

При виборі напрямків диверсифікації необхідно враховувати:

- Наявні ресурси та компетенції підприємства.
- Потенціал зростання нових ринків.
- Рівень конкуренції в нових сегментах.
- Необхідні інвестиції та очікувана рентабельність.
- Потенційні ризики та шляхи їх мінімізації.

Стратегічний механізм реалізує активну політику розвитку, спрямовану на досягнення довгострокової фінансової рівноваги та економічного зростання.

Вибір конкретних напрямів диверсифікації на підприємстві є складним процесом, який вимагає глибокого аналізу внутрішніх можливостей

підприємства та зовнішнього ринкового середовища та здійснюється за таким алгоритмом.

I. Етап 1.

1. Аналіз поточного стану підприємства: оцінка наявних ресурсів та компетенцій (виробничі потужності, технологічні знання та досвід, фінансові ресурси, маркетингові та збутові можливості, дослідження та розробки (R&D); управлінські компетенції)

2. Аналіз поточної продуктової лінійки.

II. Етап 2: Аналіз ринкових можливостей:

1. Дослідження потенційних ринків:

2. Визначення потенційних напрямів диверсифікації.

III. Етап 3: Оцінка та вибір напрямів диверсифікації (рис. 3.1).

Рис. 3.1 – Структурно-логічна схема обґрунтування вибору напрямів диверсифікації

1. SWOT-аналіз для кожного потенційного напрямку.

2. Оцінка привабливості кожного напрямку:
3. Фінансове моделювання.: Розробка фінансових моделей для кожного потенційного напрямку диверсифікації, включаючи прогнози інвестицій, операційних витрат, доходів, грошових потоків та показників ефективності інвестицій (NPV, IRR, термін окупності).
4. Критерії вибору. Визначення чітких критеріїв для вибору найбільш привабливих напрямів диверсифікації (наприклад, мінімальна рентабельність, прийнятний рівень ризику, відповідність стратегії).
5. Прийняття рішення. На основі проведеного аналізу та оцінки приймається остаточне рішення щодо вибору одного або кількох напрямів диверсифікації.

IV. Етап 4: Розробка та реалізація стратегії диверсифікації:

1. Розробка детального плану.
2. Забезпечення фінансування.
3. Впровадження змін.
4. Моніторинг та контроль.

Можливі напрями диверсифікації виробництва у ТОВ «Скляний альянс»:

- диверсифікація у виробництві пляшок для вина або безалкогольних напоїв, використовуючи схожі технології та канали збуту;
- виробництво ексклюзивної склотари з оригінальним дизайном для різних сегментів ринку; в
- вертикальна інтеграція у вигляді створення власної лінії з переробки склобою, що може не тільки вирішити проблему відходів, але й знизити собівартість продукції;
- виробництво полегшеної склотари або склотари з високим вмістом переробленого скла, враховуючи зростаючий попит на екологічно чисту упаковку;
- виробництво плоского флоат-скла дзеркальної та автомобільної якості.

Для визначення пріоритетного напрямку диверсифікації виробництва у ТОВ ТОВ «Скляний альянс» зробимо SWOT-аналіз виробництва плоского флоат-скла дзеркальної та автомобільної якості.

ТОВ «Скляний альянс» при виробництві плоского флоат-скла матиме низку сильних сторін, які забезпечать його стабільний розвиток і конкурентоспроможність на ринку. Головними перевагами компанії стануть: потужність, достатня для експорту; вигідне географічне розташування; досвідчений управлінський склад та професійні робітники; розвинена торгова мережа – співпраця з великими ритейлерами. Однак високі початкові капітальні витрати, залежність від цін на енергоносії та відсутність репутації на міжнародному ринку можуть негативно вплинути на ефективність роботи.

Попри певні ризики, пов'язані з посиленням конкуренції з боку китайських й турецьких виробників та геополітичною нестабільністю в регіоні, компанія має значні можливості для подальшого розвитку з метою забезпечення достатньої фінансової стабільності.

Таблиця. 3.1 - SWOT-аналіз виробництва плоского флоат-скла в ТОВ «Скляний альянс»

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Потужність, достатня для експорту	Високі початкові капітальні витрати
Вигідне географічне розташування	Залежність від цін на енергоносії
Досвідчений управлінський склад та професійні робітники	Високі витрати на виробництво та логістику
Розвинена торгова мережа – співпраця з великими ритейлерами	Відсутність репутації на міжнародному ринку
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Відбудова інфраструктури в Україні після війни	Конкуренція з боку китайських й турецьких виробників
Зростання попиту на енергоефективне скло в ЄС, партнерство з іноземною компанією	Геополітична нестабільність в регіоні
Державні програми підтримки виробництва	Зміни в експортному/імпортному регулюванні
Автоматизація виробництва – зниження витрат, підвищення ефективності	Коливання цін на сировину – вплив глобальних ринкових факторів

Отже, ретельно проаналізувавши ринкові тенденції, власні можливості та потенційні ризики для ТОВ «Скляний альянс», вважаємо найбільш вигідним напрямом для диверсифікації - виробництво плоского флоат-скла дзеркальної та

автомобільної якості, що забезпечить його стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Запропонований вид виробництва передбачає розробку та впровадження відповідного інвестиційного проєкту, основні параметри якого представимо нижче.

Основні параметри інвестиційного проєкту будівництва цеху з виробництва флоат-склаз потужністю 300 т/добу:

1. Потужність 300 т/добу (110000 т/рік)
2. Мета проєкту: вихід на ринки України та Європейського Союзу
3. Технологія: класична флоат-піч з олова, з витримкою 12 років .

Можливість модернізації: установка лінії триплексу, Low-E або дзеркального скла.

Екологія: потребує систем очищення газів і дозволу на викиди

4. Капітальні витрати (CAPEX) (табл.3.2).

Таблиця. 3.2 – Капітальні витрати (CAPEX) щодо інвестиційного проєкту з виробництва плаского флоат-скла у ТОВ «Скляний альянс»

Стаття витрат	Сума, млн. дол.
Земля, підготовка, дозволи	2,0
Будівництво цеху	7,0
Устаткування флоат-лінії	36,0
Системи енергопостачання та охолодження	5,0
Різка, пакування	5,0
Складська інфраструктура	3,0
Пусконаладка та вроблення	4,0
Резерв, непередбачені	3,0
Разом CAPEX	65,0

При визначенні капітальних витрат слід урахувати, що при покупці устаткування ціни можливо знизити на 20 -25% в ході переговорів з китайськими або індійськими постачальниками. Також перебачено поступове розширення виробництва, початково планується менша лінія.

5. Операційні витрати (OPEX) за інвестиційним проєктом (табл.3.3).

Таблиця 3.3 – Річні операційні витрати (ОРЕХ) за інвестиційним проектом

Стаття витрат	Сума, млн. дол.
Сировина	10,0
Енергоресурси	9,0
Зарплата персоналу	3,5
Технічне обслуговування	2,5
Логістика та пакування	2,0
Податки та страхування	2,0
Адміністрація	1,0
Разом ОРЕХ	30,0

6. Фінансові результати (рік):

- Обсяг виробництва: 110 000 тонн/рік
- Собівартість 1 тонни: 273 \$
- Продажна ціна (усереднена): 480 \$
- Маржинальний прибуток: 207 \$/тонна
- Валовий прибуток (ЕВІТДА):

$$207 \times 110\,000 = 22,77 \text{ млн дол/рік}$$

7. Ринки збуту флоат- скла

Внутрішній ринок України:

- будівельна галузь: виробники ПВХ-конструкцій, фасадних систем, забудовники житла;
- реконструкція інфраструктури: муніципальні тендери на школи, лікарні, адміністративні будівлі;
- меблева промисловість: виготовлення дзеркал, дверей зі скляними вставками, декору;
- автомобільний ринок: внутрішні замовлення для автоскла (у т.ч. через локальних партнерів).

Експортні напрямки:

- Польща, Румунія, Угорщина: високий попит на енергоефективне скло (Low-E, Solar-control), тісна логістична близькість;
- Німеччина, Австрія, Чехія: частково преміальні сегменти (потрібна сертифікація EN 1279);

- Грузія, Молдова, Азербайджан: менш насичені ринки з вищою маржею;
- Близький Схід (Ізраїль, ОАЕ): інтерес до прозорого та дзеркального скла — потребує співпраці з трейдерами.

Канали збуту:

- прямі контракти з забудовниками та виробниками ПВХ;
- трейдингові компанії (внутрішні та міжнародні);
- дистрибуція через будівельні мережі (Епіцентр, Leroy Merlin);
- участь у виставках та тендерах: ВАУ (Мюнхен), Vatimat (Париж).

Для обґрунтування доцільності прийняття інвестиційного проекту розглянемо методичні підходи до оцінювання його ефективності.

Показники ефективності інвестиційного проекту є ключовими інструментами для оцінки його привабливості, доцільності та потенційної прибутковості. Вони дозволяють інвесторам та менеджерам приймати обґрунтовані рішення щодо вкладення коштів. Ці показники враховують різні аспекти проекту, такі як грошові потоки, часова вартість грошей, ризики та терміни окупності.

Основні групи показників ефективності інвестиційного проекту включають:

Чиста приведена вартість (Net Present Value, NPV). NPV представляє собою різницю між поточною вартістю всіх майбутніх грошових надходжень від проекту та поточною вартістю всіх інвестиційних витрат. Для розрахунку використовується задана ставка дисконтування (14%), яка відображає вартість капіталу або бажану норму прибутковості інвестора.

$$NVP = \sum_{t=1}^n \frac{CF}{(1+r)} - I \quad (3.1)$$

де: CF_t – чистий грошовий потік у період t ;

I – інвестиції, здійснювані в нульовому році;

n – горизонт розрахунку;

r – ставка дисконтування (бажаний рівень прибутковості інвестованих коштів).од часу (рік, квартал тощо);

n – загальна кількість періодів;

Критерій прийняття рішення.

Проект вважається прийнятним, якщо NPV є додатним ($NPV > 0$). Чим вище значення NPV, тим більш привабливим є проект. NPV, що дорівнює нулю, означає, що проект окупить інвестиції, але не принесе додаткової вартості. Від'ємне значення NPV свідчить про те, що проект призведе до втрати вартості.

Переваги: враховує часову вартість грошей, показує абсолютне збільшення вартості компанії в результаті реалізації проекту.

Недоліки: залежить від правильності визначення ставки дисконтування, може бути менш інформативним при порівнянні проектів різного масштабу.

Внутрішня норма прибутковості (Internal Rate of Return, IRR) - це ставка дисконтування, при якій NPV проекту дорівнює нулю. Іншими словами, це очікувана норма прибутковості, яку проект генерує протягом свого життєвого циклу. Розрахунок: IRR знаходять ітераційним методом або за допомогою фінансових калькуляторів та програмного забезпечення, оскільки прямого аналітичного рішення зазвичай не існує.

Критерій прийняття рішення: Проект вважається прийнятним, якщо IRR перевищує вартість капіталу або мінімально прийнятну норму прибутковості інвестора ($IRR > r$). Чим вище значення IRR, тим більш привабливим є проект.

Переваги: легко інтерпретується як відсоткова ставка прибутковості, не вимагає попереднього визначення ставки дисконтування (хоча її порівняння з вартістю капіталу є обов'язковим).

Недоліки: може давати множинні або нереалістичні значення при незвичайних структурах грошових потоків, не враховує абсолютний розмір прибутку.

Індекс прибутковості (Profitability Index, PI) або коефіцієнт вигоди до витрат (Benefit-Cost Ratio, BCR) - це відношення поточної вартості майбутніх грошових надходжень до поточної вартості інвестиційних витрат.

Критерій прийняття рішення: Проєкт вважається прийнятним, якщо PI більше за одиницю ($PI > 1$). Значення PI, що дорівнює 1, означає, що проєкт окупить інвестиції без створення додаткової вартості. Значення менше за 1 свідчить про непривабливість проєкту.

Переваги: корисний для порівняння проєктів різного масштабу, показує відносну прибутковість інвестицій.

Недоліки: може суперечити рішенням за NPV при порівнянні взаємовиключних проєктів різного масштабу.

2. Показники, що не враховують часову вартість грошей (Simple/Accounting Rate of Return):

простий (бухгалтерський) коефіцієнт рентабельності інвестицій (Accounting Rate of Return, ARR) розраховується як середній річний бухгалтерський прибуток від проєкту, поділений на середню величину інвестицій.

Критерій прийняття рішення: Проєкт вважається прийнятним, якщо ARR перевищує задану цільову норму прибутковості компанії.

Переваги - легкий у розрахунку та розумінні, використовує бухгалтерські дані, які часто є доступними.

Недоліки - не враховує часову вартість грошей, використовує бухгалтерський прибуток, який може відрізнятись від реальних грошових потоків, не враховує розподіл прибутку в часі.

Період окупності (Payback Period, PP) показує кількість років, необхідних для того, щоб сума чистих грошових надходжень від проєкту повністю покрила початкові інвестиційні витрати. Залежить від рівномірності грошових потоків. Якщо грошові потоки нерівномірні, PP визначається шляхом кумулятивного підсумовування грошових потоків до моменту, коли їх сума дорівнює початковим інвестиціям.

Критерій прийняття рішення: Проєкт вважається прийнятним, якщо період окупності менший за встановлений компанією цільовий період окупності. Переваги: простий у розрахунку та розумінні, дає уявлення про ліквідність проєкту та швидкість повернення інвестицій, корисний для оцінки ризикованих проєктів.

Недоліки: не враховує грошові потоки після закінчення періоду окупності, ігнорує часову вартість грошей.

Дисконтований період окупності (Discounted Payback Period, DPP) є модифікацією простого періоду окупності, яка враховує часову вартість грошей. Він показує кількість років, необхідних для того, щоб сума дисконтованих чистих грошових надходжень від проєкту повністю покрила початкові інвестиційні витрати.

Переваги: враховує часову вартість грошей, дає більш реалістичну оцінку терміну повернення інвестицій.

Недоліки: не враховує грошові потоки після закінчення періоду дисконтованої окупності.

Вибір показників для оцінки інвестиційного проєкту залежить від:

- Цілей аналізу. Для прийняття остаточного рішення щодо інвестування рекомендується використовувати комплекс показників, що враховують часову вартість грошей (NPV, IRR, PI). Для швидкої попередньої оцінки або оцінки ліквідності можуть використовуватися простіші показники (PP, ARR).

- Характеристик проєкту. Для довгострокових проєктів з нерівномірними грошовими потоками особливо важливе врахування часової вартості грошей.

- Вимог інвесторів та кредиторів. Різні стейкхолдери можуть надавати перевагу різним показникам.

У практиці фінансового аналізу рекомендується використовувати комплексний підхід, аналізуючи декілька показників ефективності інвестиційного проєкту для отримання більш повного та об'єктивного уявлення

про його потенціал та ризики. Особливу увагу слід приділяти показникам, що враховують часову вартість грошей, оскільки вони є більш обґрунтованими з точки зору фінансової теорії. Використовуючи формули (3.1-3.3), здійснимо розрахунок показників ефективності інвестиційного проєкту з виробництва плаского флоат-скла для ТОВ «Скляний альянс». В табл. 3.4 наведено розрахунки чистого дисконтованого грошового потоку, тобто чиста приведеної вартості (Net Present Value, NPV), враховуючи, що устаткування для виробництва флоат-скла — це високовартісне, спеціалізоване промислове обладнання (класична флоат-піч з олова, з витримкою 12 років) з нормою амортизації 10%.

Таблиця 3.4 – Розрахунки грошових потоків (Cash Flow, NPV) щодо інвестиційного проєкту з виробництва плаского флоат-скла ТОВ «Скляний альянс»

Роки	Доходи	Операційні витрати (ОРЕХ)	Фінансовий результат	Амортизація	Чистий грошовий Потік (Cash Flow)	Коеф. дисконтування (при r=14%)	Чисти дисконтований потік (NPV)
1	будівництво				- 65000 (CAPEX)		-65000
2	52800	30000	22800	3600	26400	0,8772	23158,08
3	52800	30000	22800	3600	26400	0,7695	20314,80
4	52800	30000	22800	3600	26400	0,675	17820,00
5	52800	30000	22800	3600	26400	0,59	15576,00
6	52800	30000	22800	3600	26400	0,5195	13714,80
Разом	264000	150000	114000	18000	67000	x	25583,68

Фінансові показники ефективності інвестиційного проєкту

Період окупності (Payback) – 2,5 роки

Внутрішня норма дохідності (IRR) 27 %

Чиста приведена вартість (NPV) - USD 25, 58 млн. (при r =14%)

Інвестиційний проєкт демонструє високий рівень фінансової ефективності, що підтверджується ключовими показниками:

Період окупності (Payback) становить 2,5 роки, що свідчить про швидке повернення вкладених коштів. Це є важливим фактором при оцінці ризиків і ліквідності інвестицій.

Внутрішня норма дохідності (IRR) – 27%, що суттєво перевищує ставку дисконтування 14%. Це вказує на значний запас прибутковості проекту й робить його привабливим навіть в умовах підвищеної вартості капіталу, тобто проект буде вигідним при будь-якій ставці дисконтування меншій за 27%.

Чиста приведена вартість (NPV) – USD 25,58 млн є позитивною, що означає створення доданої вартості для інвесторів. Позитивне значення NPV при 14% підтверджує доцільність реалізації проекту.

Отже, інвестиційний проект з виробництва плаского флоат-скла є фінансово доцільним і вигідним для інвестування ТОВ «Скляний альянс». Високі значення NPV та IRR, а також короткий період окупності свідчать про ефективність інвестиційних вкладень та потенціал для зростання прибутку та забезпечення стабілізації його фінансової стійкості, що відповідає стратегічним цілям розвитку підприємства на даному етапі.

Успішна диверсифікація вимагає від керівництва підприємства стратегічного мислення, готовності до змін, ефективного управління проектами та ретельного аналізу ринку та власних можливостей.

3.2. Моделювання стратегії фінансування підприємства

Ефективна фінансова політика щодо управління капіталом підприємства, зокрема власним капіталом, є критично важливою складовою його стабільногосталого розвитку. Розробка теоретичних засад і методологічних підходів до цього процесу дозволяє підвищити ефективність фінансової, інвестиційної та господарської діяльності.

Структура капіталу підприємства охоплює співвідношення між його окремими складовими, тобто власним, позичковим та залученим капіталом, безпосередньо впливаючи на всі ключові напрямки діяльності компанії. Оптимізація цього співвідношення — складне завдання, яке входить до компетенції фінансового менеджменту, та націлено на забезпечення

максимального прибутку, фінансової сталості та конкурентоздатності підприємства.

У науковій літературі термін "оптимальна структура капіталу" інтерпретується як таке поєднання власного і позикового капіталу, при якому підприємство досягає найвищої дохідності за умов збереження стабільності й контролю за ризиками. Цей баланс залежить від специфіки діяльності підприємства за всіма видами.

Одним із перших концепцію оптимізації структури капіталу обґрунтував професор І.О. Бланк, який акцентував увагу на необхідності поєднання показників рентабельності і фінансової стійкості задля зростання економічно доданої вартості на підприємстві. У свою чергу, А. Савінкін розглядав оптимальну структуру як запоруку високої рентабельності та стабільного розвитку. Т.В. Теплова підкреслювала, що фінансове рішення у цьому контексті є пошуком компромісу між доходністю та ризиком. А.А. Пересада наголошував на важливості адаптації фінансової структури до відповідних етапів життєздатності підприємства, враховуючи відповідні цілі розвитку.

Оптимізаційний процес зазвичай реалізується у кілька послідовних етапів:

1. Проведення аналізу чинної структури капіталу підприємства.
2. Ідентифікація ключових факторів, які впливають на формування фінансових ресурсів.
3. Вибір оптимального критерію оптимізації — максимізація рентабельності, зниження вартості капіталу або мінімізація ризиків.
4. Формування цільової (бажаної) структури капіталу.

Оскільки капітал кожного підприємства має унікальні характеристики, не існує універсального підходу до його оптимізації. Водночас, однією з найефективніших стратегій визнається диверсифікація джерел фінансування, що забезпечує більшу гнучкість в умовах нестабільного економічного середовища.

Досягнення бажаної структури капіталу сприяє підвищенню добробуту власників підприємства як у короткостроковій, так і в довгостроковій

перспективі. При ухваленні рішень щодо джерел фінансування керівництво враховує цілу низку чинників, які впливають на вибір оптимальної стратегії.

Серед них виокремлюють:

Критерії оптимізації:

1. Максимізація фінансової рентабельності, яка реалізується через ефективне використання фінансового левериджу.
2. Мінімізація вартості капіталу, що передбачає розрахунок вартості кожного джерела фінансування і визначення середньозваженої вартості.
3. Зменшення фінансових ризиків, що пов'язано з ретельним доббором джерел фінансування окремих активів підприємства.

Внутрішні чинники:

- Рівень прибутковості — чим вища та стабільніша дохідність, тим більше можливостей залучати власні чи зовнішні ресурси.
- Обсяги і динаміка продажу — зростання стимулює збільшення фінансування з різних джерел.
- Вид діяльності підприємства — промисловість та аграрний сектор тяжіють до самофінансування, у той час як торгівля і будівництво частіше використовують зовнішнє фінансування.
- Склад активів — наявність ліквідних ресурсів полегшує залучення позикових коштів.
- Необхідність масштабного інвестування — зазвичай вимагає зовнішніх джерел, оскільки власних може бути недостатньо.

Зовнішні чинники:

- Податкова політика — визначає доцільність залучення для фінансування різних джерел фінансування.
- Рівень розвитку фондового ринку — розвиненість інфраструктури дозволяє активніше залучати капітал.
- Фінансова стабільність і ризики банкрутства — у складних обставинах доцільніше спиратися на внутрішні ресурси.

Таким чином, оптимізація джерел фінансування є динамічним і багатогранним процесом, який вимагає гнучкості, стратегічного бачення та врахування широкого спектру факторів внутрішнього й зовнішнього характеру.

Розробляючи фінансову стратегію підприємства, важливо обрати таку структуру капіталу, яка забезпечить зростання його ринкової вартості за умови мінімізації вартості фінансування.

Таблиця 3.5 - Чинники впливу на формування джерел фінансування підприємства

Чинник	Показник	Змінна в моделі	Вплив на результативний показник (Yt)	Результат
Волатильність фінансового результату	Середньозважена вартість капіталу підприємства	X1t	Негативний	-0,077
Ділова активність	Рентабельність активів підприємства	X2t	Негативний	-0,310
Обсяги виробництва	Вартість активів підприємства	X3t	Позитивний	323464
Економічне зростання	Показники динаміки активів підприємства	X4t	Позитивний	1,334
Структура активів підприємства	Частка ЗТМЦ у загальних активах підприємства	X5t	Позитивний	0,752
Кредитна політика	Банківські кредити до позичкового капіталу підприємства	X6t	Позитивний	0
Податкова політика	Податок на прибуток до чистого доходу від реалізації	X7t	Негативний	0,015

Ідеальна пропорція між власним і позиковим капіталом повинна гарантувати не лише ефективне використання ресурсів, але й збереження позитивної кредитної репутації підприємства, що, своєю чергою, забезпечить доступ до фінансування на сприятливих умовах.

З наукового й практичного погляду, пошук оптимального балансу між ризиком і доходністю капіталу є однією з ключових задач фінансового менеджменту. Різноманітні дослідження, як українських, так і зарубіжних фахівців, присвячені саме питанню досягнення цього компромісу.

Для вирішення задачі формування структури капіталу для ТОВ «Скляний альянс» за основу критерію оптимальності взято мінімізацію ризику, що визначається через дисперсію рентабельності активів підприємства. Таким чином, фінансова стабільність підприємства є пріоритетом під час формування структури капіталу.

Для аналізу першого з чинників — волатильності прибутку — використано розрахунок середньозваженої вартості капіталу (WACC), яка є базовим інструментом для оцінювання вартості фінансування підприємства:

$$WACC = K_{В.К.} \frac{ВК}{К} + (1 - S) K_{П.К.} \frac{ПК}{К} \quad (3.2)$$

де: $K_{В.К.}$ – вартість власного капіталу, один.;

$K_{П.К.}$ – вартість позичкового капіталу, один.;

$К$ – капітал підприємства, грн.;

$ВК$ – власний капітал, грн.;

$ПК$ – позичковий капітал;

S – коефіцієнт, що характеризує ставку податку на прибуток.

Розраховані значення середньозваженої вартості капіталу щодо ТОВ «Скляний альянс» в 2021–2024 роках дозволяють здійснити подальше моделювання фінансових рішень, спрямованих на досягнення оптимальної структури капіталу.

Рівень WACC за ці роки стане базою для побудови економетричної моделі оцінки ризику та ефективності управлінських рішень у сфері фінансів.

$$\begin{aligned} WACC(2011) &= 0,0514 * \frac{-206500}{317900} + (1 - 0,18) * 0,24 * \frac{0}{317900} \\ &= 0,00423 (0,4\%), \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} WACC(2012) &= -0,0714 * \frac{-226500}{317900} + (1 - 0,18) * 0,24 * \frac{0}{317900} \\ &= -0,07395 (-7,4\%), \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{WACC}(2013) &= 0,0788 * \frac{-511300}{323100} + (1 - 0,18) * 0,24 * \frac{0}{323100} \\ &= -0,08815 (-8,8\%), \\ \text{WACC}(2014) &= 0,137 * \frac{-993800}{323464} + (1 - 0,18) * 0,24 * \frac{0}{323464} \\ &= -0,14914 (-14,91\%). \end{aligned}$$

В табл. 3.6 розрахуємо значення кількісних оцінок параметрів економетричної лінійної моделі структури капіталу.

Таблиця 3.6 – Значення кількісних оцінок параметрів моделі

Змінна в моделі	2021	2022	2023	2024
Y	0,99997	1,00071	1,00158	1,00307
X1t	0,00423	-0,07395	-0,08815	-0,14914
X2t	0,00845	-0,07460	-0,08886	-0,14922
X3t	26862,1	-720555,8	-1654624,6	-3224461,6
X4t	3,55524	3,49327	1,72216	0,11253
X5t	0,99524	0,54471	0,73592	0,73572
X6t	0,0	0,0	0,0	0,0
X7t	0,0	0,0	0,0	0,01534

Для оцінки впливу ключових чинників на формування структури капіталу підприємства може бути побудована економетрична лінійна модель. Загальний вигляд такої моделі подано у вигляді:

$$Y_t = a_1x_{1t} + a_2x_{2t} + \dots + a_nx_{nt} + \omega_t, \quad (3.3)$$

де Y_t – структура капіталу підприємства на момент часу t (залежна змінна);

$x_{1t}, x_{2t}, \dots, x_{nt}$ - чинники впливу на вибір джерел фінансування підприємства на момент часу t (пояснюючі змінні);

a_1, a_2, a_n – параметрів регресії структури капіталу;

ω_t – стохастична складова моделі відповідно.

Як показник залежної змінної використовувався коефіцієнт концентрації позичкового капіталу — частка залучених коштів у загальному капіталі підприємства.

Відбір пояснюючих змінних здійснювався на основі узагальнення провідних теоретичних підходів до побудови структури капіталу та практичного досвіду функціонування промислових підприємств України.

Для розрахунку параметрів моделі було застосовано метод найменших квадратів (МНК), за допомогою якого було побудовано початкову модель із сімома змінними:

$$\hat{Y}_t = 0,71 - 0x_{1t} - 1,77x_{2t} - 1,3x_{3t} + 0,14x_{4t} + 0,5x_{5t} + 0x_{6t} - 5,7x_{7t} \quad (3.4)$$

Однак, аналіз результатів засвідчив, що лише параметри при константі та змінній є статистично значущими. Це свідчить про наявність мультиколінеарності — сильного взаємозв'язку між пояснюючими змінними, що підтверджено проведенням тесту Феррара–Глоубера на рівні значущості 5%.

Для усунення мультиколінеарності була застосована процедура покрокового відбору змінних, яка дозволяє зберегти в моделі лише ті фактори, що мають найбільш вагомий вплив на результативну змінну. У результаті сформовано декілька уточнених моделей.

Перша уточнена модель має вигляд:

$$\hat{Y}_t = 11,8 - 1,11x_{2t} + 0,07x_{4t} + 0,9x_{5t} + 0,6x_{7t} \quad (3.5)$$

Остаточна, найбільш узагальнена економетрична модель, яка вийшла після застосування покрокового скорочення, подана у вигляді:

$$\hat{Y}_t = 25,9 + 0,1x_{4t} + 0,86x_{5t} + 18,8x_{7t} \quad (3.6)$$

Ця модель характеризується високим рівнем пояснювальної здатності: Це означає, що 97,49% змін у структурі капіталу пояснюються обраними змінними моделі та попередніми значеннями залежної змінної.

Використовуємо модель для оцінки прогнозного значення ($Y_{\text{прог}}$), що відповідає вхідному вектору незалежних змінних $X_0 = (0,05; 0,28; 0,3)T$.

Припустимо, що для 2024 року задано

$$Y = 0,000148 - (1,6E - 0,6) * 0,05 + (3,48E - 06) * 0,28 - 0,018 * 0,3 = 0,055 \quad (3.7)$$

Прогнозування залежної змінної за допомогою економетричної моделі вимагає оцінки її якості. Для цього розраховують абсолютні та відносні помилки прогнозу:

1. Середня абсолютна похибка (MAE)
2. Середньоквадратична похибка (MSE)
3. Середня абсолютна відсоткова похибка (MAPE)

За умови, що MAE і MSE невеликі (наприклад, менше одиниці), це може свідчити про систематичне зміщення прогнозів. За умови, що MAPE не перевищує 10 %, а коефіцієнт невідповідності Теїла малий, модель вважають придатною для прогнозування.

Коефіцієнт невідповідності Теїла.

Перевага цього показника в тому, що його значення завжди лежать у межах від 0 до 1.

- $K=0$ означає ідеальну точність прогнозів.
- $K=1$ спостерігається, якщо всі прогнози нульові, а реальні значення відмінні від нуля (або навпаки).
- $K > 1$ свідчить, що модель прогнозує гірше, ніж простий «прогноз без змін».

Малий KKK вказує на високу точність прогнозу, а значення понад одиницю – на його низьку якість.

Висновки за якісними характеристиками прогнозу

- MAE та MSE мають невеликі значення, отже прогноз може бути зміщеним.
- MAPE = 5,25 % (< 10 %), а коефіцієнт Теїла близький до нуля → модель придатна для прогнозування, з урахуванням невеликого зміщення.

Статистична значущість моделі

Для перевірки рівня значущості зв'язку між результативним показником та пояснювальними змінними використовують F-критерій Фішера.

Число ступенів свободи: для регресії $m-1=3$,

для залишків $n-m=10-4=6$.

Рівень значущості $\alpha=0,05$.

Табличне значення $F_{табл}=4,76$.

Якщо розрахункове $F > 4,76$, гіпотеза про наявність статистично значущого зв'язку підтверджується. У нашому випадку модель виявилася значущою ($p = 0,95$).

Отже, побудована економетрична модель дозволяє з достатньою точністю прогнозувати коефіцієнт автономії підприємства на основі показників фінансового левериджу, маневреності та швидкої ліквідності.

Проведене моделювання дозволяє дійти висновку, що структура капіталу промислового підприємства значною мірою залежить від конкретних економічних умов, в яких вони функціонують. У процесі дослідження було виявлено зміщення акцентів у чинниках впливу: якщо спочатку головну роль відігравали рентабельність активів і динаміка їх зростання, то згодом провідну позицію зайняли податкові аспекти, структура активів, зокрема частка матеріальних необоротних активів, а також загальний економічний ризик, відображений через мінливість прибутковості.

Такі зрушення свідчать про еволюцію фінансового середовища та зближення умов формування капіталу в Україні до стандартів розвинутих ринкових економік, де більша увага приділяється довгостроковій стабільності, податковій оптимізації та структурній ефективності активів.

Висновки до розділу 3

За результатами досліджень, проведених для обґрунтування заходів щодо зміцнення фінансової сталості ТОВ «Скляний альянс» встановлено таке.

1. Зважаючи на діагностований кризовий стан фінансів ТОВ «Скляний альянс» у період 2021-2024 років, ключовим стратегічним вектором для його оздоровлення є диверсифікація виробничої діяльності із залученням іноземного капіталу. Цей крок стратегічно спрямований на якісне оновлення та розширення номенклатури продукції, а також на освоєння нових ринкових ніш.

2. Аналіз ринку склотари в Україні виявив його значну розвиненість та перспективність, незважаючи на вплив макроекономічних та соціальних факторів. Особливо вагомий потенціал для вітчизняних виробників вбачається на ринку флот-скла, який наразі характеризується високою залежністю від імпортних поставок. Стратегічне освоєння цього сегменту є критично важливим для довгострокового розвитку та зміцнення незалежності вітчизняної скляної промисловості, а також може оптимізувати собівартість виробництва склотари, підвищуючи її конкурентоздатність.

3. Найбільш перспективним напрямом для розвитку та диверсифікації виробничих потужностей ТОВ «Скляний альянс» визначено виробництво флоат-скла, зокрема плоского флоат-скла дзеркальної та автомобільної якості. Встановлення партнерських відносин з іноземними компаніями аналогічного профілю розглядається як фактор, що забезпечить стабільний розвиток підприємства в довгостроковій перспективі.

4. Запропонований інвестиційний проєкт з організації виробництва плоского флоат-скла продемонстрував свою фінансову привабливість та доцільність для інвестування ТОВ «Скляний альянс». Високі показники чистої приведеної вартості (NPV) та внутрішньої норми прибутковості (IRR), а також короткий термін окупності інвестицій підтверджують ефективність капіталовкладень та значний потенціал для зростання прибутковості, що сприятиме стабілізації фінансової стійкості підприємства відповідно до його стратегічних цілей на поточному етапі розвитку. Успішна реалізація диверсифікаційної стратегії вимагатиме від управлінського складу підприємства стратегічного бачення, гнучкості до змін, ефективного управління проєктами та глибокого аналізу ринкового середовища та власних ресурсних можливостей.

5. Ефективна політика управління власним капіталом є ключовим елементом стабільного та стійкого розвитку підприємства. Для оптимізації структури капіталу ТОВ «Скляний альянс» та оцінки впливу ключових факторів на її формування було розроблено економетричну лінійну модель. Результати моделювання свідчать про значну залежність структури капіталу промислових підприємств від специфічних економічних умов їх функціонування. У ході дослідження зафіксовано зміну пріоритетності факторів впливу: від домінуючої ролі рентабельності активів та динаміки їх зростання до зростаючого значення податкових аспектів, структури активів (зокрема, частки матеріальних необоротних активів) та загального економічного ризику, що відображається через волатильність прибутковості.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати дослідження науково-методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємств, а також практичного аналізу фінансового стану ТОВ «Скляний альянс» у 2021–2024 роках, можна зробити висновок про складність та багатогранність проблем забезпечення стійкого фінансового розвитку суб'єктів господарювання в умовах сучасних економічних викликів.

Застосування системного підходу до оцінки фінансової стійкості підтвердило необхідність поєднання традиційних інструментів фінансового аналізу (коефіцієнтного, балансового, грошового) з методами прогнозування, стрес-тестування, сценарного моделювання та експертних оцінок. Це дозволяє не лише виявити слабкі місця у структурі фінансів підприємства, а й сформулювати адекватні управлінські рішення в умовах невизначеності. Особливу увагу в оцінці має бути приділено ліквідності, платоспроможності та динаміці грошових потоків, оскільки саме ці показники є ключовими у кризовий період.

Проведений аналіз ТОВ «Скляний альянс» засвідчив наявність критичної фінансової нестабільності. Незважаючи на збільшення обсягів реалізації, витрати підприємства зростали випереджаючими темпами, що призвело до систематичних збитків, різкого падіння рентабельності, зниження оборотності активів та втрати власного капіталу. Дисбаланс у структурі активів, зосередження майже всіх ресурсів у необоротних активах, а також залежність від позикових коштів свідчать про втрату фінансової гнучкості. Високий рівень ризику фінансової неспроможності підтверджено показниками імовірності банкрутства.

На цьому тлі особливого значення набуває диверсифікація діяльності підприємства, орієнтована на стратегічне оновлення його виробничого профілю. Результати моніторингу ринку склотари в Україні демонструють високий рівень розвитку та значний потенціал для подальшого зростання, попри складні

макроекономічні й соціальні умови. Особливо перспективним напрямом є освоєння сегменту флот-скла, який наразі суттєво залежить від імпорту. Розвиток вітчизняного виробництва у цій сфері є стратегічно важливим кроком для зміцнення автономії скляної промисловості України. Це дозволить не лише знизити собівартість виготовлення склотари, а й підвищити її конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Для здійснення диверсифікації виробництва запропоновано інвестиційний проєкт щодо освоєння виробництва плоского флоат-скла, який визнано економічно доцільним та перспективним: показники NPV, IRR та період окупності підтверджують фінансову ефективність капіталовкладень. Залучення іноземного капіталу, розширення ринкової номенклатури та вихід на нові сегменти, зокрема ринок дзеркального й автомобільного скла, створюють умови для довгострокового оздоровлення підприємства.

У межах дослідження для ТОВ «Скляний альянс» було побудовано економетричну лінійну модель, яка дозволила проаналізувати вплив основних чинників функціонування підприємства на формування структури капіталу.

Результати моделювання засвідчили, що структура капіталу промислових підприємств значною мірою зумовлена специфікою економічного середовища. Зокрема, простежується зміна пріоритетних факторів впливу: якщо на початковому етапі провідними були рентабельність активів і темпи їх зростання, то з часом більшого значення набули податкові аспекти, структура активів (зокрема, частка матеріальних необоротних активів), а також загальний економічний ризик, що проявляється у коливаннях прибутковості.

Таким чином, ефективне фінансове управління в сучасних умовах потребує переходу від реактивної до проактивної моделі. Його основою має стати постійний моніторинг ключових показників, стратегічне планування, оптимізація ресурсів та адаптація управлінських рішень до динаміки зовнішнього середовища. Розробка та впровадження комплексної стратегії фінансового оздоровлення повинні стати пріоритетом для підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цал-Цалко Ю.С. Економіка підприємства: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 288 с.
2. Філімоненко О.С. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. – Харків: ФОП Бровін О.В., 2018. – 372 с.
3. Коробов М.Я. Фінансовий аналіз: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 448 с.
4. Кривицька О.Р. Фінансова стабільність підприємства : сутність та критерії // Економіка та держава. – 2020. – № 11. – С. 137–140.
5. Ізмайлова К.В. Аналіз фінансової стійкості підприємства // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2019. – № 68. – С. 81–86.
6. Бланк І.О. Основи фінансового менеджменту: підручник. – К. : Ніка-Центр, 2011. – Т. 1. – 528 с.
7. Забродський В.А., Кизим Н.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Фінансова рівновага підприємства : теорія і практика. – Харків: Інжек, 2016. – 320с.
8. Пантелєєв В.П., Халява С.П. Фінансова стійкість підприємства // Фінанси України. – 2018. – № 6. – С. 64–69.
9. Приймак І.І. Стратегічне управління фінансовою стійкістю. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. – 214 с.
10. Іваницька О.В. Фінансова стійкість підприємства: економічна природа та оцінка // Економіка і регіон. – 2021. – № 2. – С. 6–11.
11. Drury C. Management and Cost Accounting. – London: Cengage Learning, 2013. – 768 p.
12. Hedderwick K. Financial Strategy and Planning. – Oxford: Financial Times, 2011. – 312 p.
13. Holt R.N. Financial Analysis for Managers. – Boston: McGraw-Hill, 2012. – 280 p.

14. Marshall J.F., Bansal V.K. Financial Engineering: A Complete Guide to Financial Innovation. – New York: Wiley, 2011. – 512 p.
15. Newman D.L., Davies L.D. Financial Resilience and Performance. – London: Routledge, 2014. – 296 p. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: підручник. – К.: Ельга-Н, Ніка-Центр, 2011. – 728 с.
16. Бутинець Ф. Ф. Економіка підприємства: навч. посібник. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 512 с.
17. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: навч. посібник. – К.: Нове знання, 2010. – 667 с.
18. Кірейцев Г. Г. Фінансово-економічна безпека підприємства: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 280 с.
19. Мазаракі А. А., Кізима Т. А. Фінансова безпека підприємства: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2014. – 260 с.
20. Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С. Фінансовий аналіз: навч. посібник. – М.: ИНФРА-М, 2012. – 367 с.
21. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. – К.: Знання, 2009. – 460 с.
22. Ковальчук Т. Т. Фінансова стійкість підприємств в умовах нестабільного середовища: монографія. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. – 214 с.
23. Дьяків І. М. Оцінка фінансової стійкості підприємств в умовах кризових явищ: монографія. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – 188 с.
24. Сич Р. В. Механізми забезпечення фінансової стійкості підприємства: монографія. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. – 200 с.
25. Краснокутська Н. С. Фінансова стійкість підприємства: оцінка, забезпечення, управління: монографія. – Харків: ХНЕУ, 2012. – 238 с.
26. Білик М. Д. Фінансова стійкість підприємств: сутність, фактори формування та методи оцінювання // *Економіка і держава*. – 2020. – № 1. – С. 89–93.

27. Козак Ю. Г., Ліпич Л. І. Управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах ризиків // *Фінанси України*. – 2019. – № 5. – С. 34–42.
28. Дробишевський О. Є. Фінансові ризики як фактор зниження фінансової стійкості // *Бізнес Інформ*. – 2021. – № 3. – С. 71–76.
29. Ревенко Н. І. Підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств у міжнародній практиці // *Економічний аналіз*. – 2018. – Т. 28, № 2. – С. 95–99.
30. Тимошенко І. В. Формування системи управління фінансовою стійкістю підприємства // *Вісник НУБіП*. – 2020. – № 4. – С. 116–121.
31. Ross S. A., Westerfield R. W., Jordan B. D. *Fundamentals of Corporate Finance*. – 12th ed. – New York: McGraw-Hill Education, 2019. – 1072 p.
32. Gitman L. J., Zutter C. J. *Principles of Managerial Finance*. – 15th ed. – Boston: Pearson, 2018. – 864 p.
33. Brigham E. F., Ehrhardt M. C. *Financial Management: Theory and Practice*. – 15th ed. – Boston: Cengage Learning, 2017. – 1200 p.
34. Higgins R. C. *Analysis for Financial Management*. – 11th ed. – New York: McGraw-Hill Education, 2016. – 384 p.
35. Fabozzi F. J. *Financial Management and Analysis*. – 3rd ed. – Hoboken: Wiley, 2012. – 848 p.